

3.26.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Produktsubsidier opgøres som krævet i ENS 95 § 4.39 på optjeningstidspunktet, dvs. på transaktionstidspunktet for den produkttransaktion, der udløser subsidiet.

I henhold til en anbefaling vedtaget af EU konteres hektarstøtten som et produktsubsidie, selv om dette er i strid med logikken bag opdelingen af subsidier i produktsubsidier og andre produktionssubsidier. Hektarstøtten er netop karakteriseret ved ikke at være produkttilknyttet. Som konsekvens heraf forøges salgsværdien for de afgrøder, hektarstøtteordningerne vedrører, med støttebeløbet ved opgørelsen af produktionsværdien i basispriser.

I overensstemmelse med ENS95 § 4.35 c) behandles tilskud fra offentlig forvaltning og service til offentlige virksomheder til dækning af disses underskud som produktsubsidier. Efter det tidligere nationalregnskabssystem SNA68 (ENS79) blev sådanne tilskud behandlet som ikke-produkttilknyttede dvs. som Andre produktionssubsidier.

Ved beregningen af subsidierne til offentlige virksomheder som fx De Danske Statsbaner (DSB) indgår en beregning af forbruget af fast realkapital for at nå frem til det underskud, der dækkes af staten. Denne underskudsdækning er ikke direkte observerbar i statsregnskabet, da statens samlede betaling til DSB m. fl. indeholder såvel et subsidie (D.31) som et kapitalindskud i et kvasiselskab (F.513) til finansiering af investeringer mv. For at kunne isolere subsidiedelen kræves altså en beregning af nettounderskuddet af produktionen dvs. med hensyntagen til afskrivninger på kapitalapparatet samt imputerede tjenestemandspensioner. Sidstnævnte repræsenterer også et tilskud til offentlige virksomheder med denne type ansatte. Det skal understreges, at mens der er en vis usikkerhed på opgørelsen af subsidiet som følge af antagelserne i beregningen af forbruget af fast realkapital samt imputerede tjenestemandspensioner, er der ingen tilsvarende usikkerhed på BNP/BNI, der alene afhænger af opgørelsen af billetindtægterne mv., som er opgjort med næsten fuldstændig sikkerhed.

Kapitel 4 BNP opgjort fra indkomstsiden

4.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra indkomstsiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 100 BNP opgjort fra indkomstsiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Aflønning af ansatte	534.094	53
+ Bruttooverskud af produktionen og blandet indk.	338.010	33
+ Produktions- og importskatter	173.270	17
- Subsidier	35.618	4
BNP	1.009.756	100

Da opgørelsen af BNP fra indkomstsiden i et udviklet og integreret nationalregnskab som det danske bygger på de samme firmaregnskaber som opgørelsen fra produktions-siden f.s.v. angår indkomstkompenten bruttooverskud af produktionen, er det klart, at der er et meget stort overlap i beskrivelsen af kilder og metoder. Det forhold, at beskrivelsen af opgørelsen fra indkomstsiden i kapitel 4 er langt kortere end beskrivelsen af opgørelsen fra produktionssiden, kan ikke tages som udtryk for den relative vægtning af de to opgørelser i det danske nationalregnskab. Langt hovedparten af det, der i kapitel 3 er anført om virksomhedsregnskaber, er lige så relevant for opgørelsen fra indkomstsiden og kunne principielt blot kopieres til kapitel 4. En sådan redundans er imidlertid ikke hensigtsmæssig. I stedet er det i kapitel 4 valgt at henvise til de relevante dele af kapitel 3, når det drejer sig om den del af opgørelsen, der vedrører virksomhedsregnskaber, og i stedet koncentrere beskrivelsen om de øvrige dele af opgørelsen, dvs. først og fremmest aflønning af ansatte.

4.1 Referenceramme

4.1.1 Referenceramme – erhvervsregistret, det centrale personregister, oplysningssedelregistret

Da aflønning af ansatte som komponent i opgørelsen af BNP fra indkomstsiden er lønsummen i indenlandske produktionsenheder, er det principielt populationen af indenlandske produktionsenheder som registreret i erhvervsregistret, der er den direkte relevante referenceramme for både Aflønning af ansatte og Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden. Danmarks Statistiks erhvervsregister blev gennemgået i afsnittene 1.3.1 og 3.1.1.

De to resterende komponenter nemlig Produktions- og importskatter samt Subsidier har som supplerende referenceramme Offentlig forvaltning og service samt EU-institutionerne som modtagere subsidiært betalere af disse skatter og subsidier. Det anses for selvklart, at de centrale statslige myndigheder og EU er dækket af statistikken, hvorfor dette afsnit ikke vil gøre noget ud af de statistiske enheder for administrationen af produktions- og importskatter samt subsidier.

Principielt behøver personer ikke komme ind i billedet ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden, men i praksis er styrken ved at have en sådan opgørelse ud fra den indkomst, personer har modtaget, ved siden af opgørelserne fra produktions- og anvendelsessiden, imidlertid i høj grad, at opgørelsen tager udgangspunkt i personer og ikke i virksomheder. Dermed indebærer den et stærkt og uafhængigt check på opgørelserne fra de to andre sider. I relation til opgørelsen fra produktionssiden er den store forskel, at aflønning af ansatte ved opgørelsen fra produktionssiden opgøres som en udgift for virksomhederne ud fra virksomhedsregnskaber, mens Aflønning af ansatte i opgørelsen fra indkomstsiden beregnes fra et indkomstmodtagersynspunkt nemlig som den løn, lønmodtagerne har modtaget ifølge skattestatistikken og andre kilder. Dette afsæt i personoplysninger gør det relevant at se på referencerammen for de personer, der i løbet af perioden har erhvervet den indkomst, der i perioden er skabt i de residente produktionsenheder, dvs. på det økonomiske område.

Disse kan være enten residenter eller ikke-residenter. Problemstillingen vedr. ikke-residenter behandles i relation til kontoen for udlandet. I denne sammenhæng er det kun

relevant at nævne, at ikke-residenter, der er beskæftiget i danske produktionsenheder og som modtager løn derfra, i forbindelse med oplysningssedlerne tildeles et identifikationsnummer, som er analogt med personnummeret for danske residenter. Hvad angår residenter i Danmark er referencerammen Det Centrale Personregister, der blev oprettet ved lov i 1967. Alle personer med opholdstilladelse i Danmark er registreret i dette register og har et personnummer, der anvendes i alle administrative sammenhænge af de offentlige myndigheder. Asylsøgere, der ikke har erhvervet opholdstilladelse, er afskåret fra erhvervsmæssig aktivitet og er ikke relevante i denne sammenhæng. Principielt kunne man forestille sig, at personer opholdt sig illegalt i landet uden et personnummer og erhvervede betydelige erhvervsindkomster. I praksis bevirker den udstrakte anvendelse af personnummersystemet imidlertid, at det må anses for udelukket, at nogen igennem længere tid kan erhverve (løn)indkomst fra andet end sort eller kriminel aktivitet uden at være registreret i CPR. I det omfang det forekommer, anses de herved skabte indkomster for dækket af tillæggene for sort økonomi, jf. afsnit 1.7, subsidiært at være kriminel aktivitet, der indtil videre ikke skal medtages i BNI-opgørelserne.

Den løn mv., arbejdsgivere i Danmark udbetaler til ansatte, skal efter skattelovgivningen uden undtagelse af nogen art indberettes årligt på en såkaldt oplysningsseddel. Der er ingen nedre beløbsgrænse. Indkomst under bundgrænsen for almindelig indkomstbeskatning skal indberettes på oplysningssedlerne, og der opkræves en særlig proportional statsskat på i 1995 6 % af al lønindkomst allerede fra den først tjente krone. Oplysningssedlerne registreres på personnummer centralt af Told&Skat i det såkaldte *oplysningsseddelregister*. Dette register udgør i sammenhæng med CPR referencerammen for opgørelsen af aflønning af ansatte i Danmark bortset naturligvis fra tillæggene for sort økonomi.

I de følgende underafsnit af afsnit 4.1 gives en gennemgang af nogle hovedtræk ved det danske personstatistiske system, som er af relevans for nationalregnskabs opgørelse af BNP-komponenten aflønning af ansatte. Gennemgangen er med enkelte redaktionelle ændringer hentet fra bogen "Personstatistik i Danmark. Et registerbaseret statistiksystem" udgivet af Danmarks Statistik i 1994. Denne publikation foreligger også i en engelsksproget udgave. I det følgende gengives et udpluk af de for nationalregnskabet mest relevante afsnit i bogen.

Af særlig relevans for opgørelsen af aflønningen af ansatte fordelt på erhverv er Arbejdsstedsmodul, som er et af de seks klassifikationsmoduler i personstatistiksystemet. Beskrivelsen af personstatistiksystemet er tillige relevant for opgørelsen af populationen af husholdninger til brug for Forbrugsundersøgelsen, der er en vigtig kilde til opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden som beskrevet i det efterfølgende kapitel 5.

Afsnittene 4.1.2 – 4.1.16 omhandler det samlede statistiksystems tilblivelse, fra statistikens råmateriale via samkøringsprocesser til slutproduktet i form af et system af statistikregistre. Der redegøres for de forhold, der har muliggjort udnyttelsen af de administrative registre til statistikformål, Lov om Danmarks Statistik, samt Det centrale personregister. Det samlede statistiksystem bestående af personregistre, ejendomsregistre og virksomhedsregistre, samt klassifikationsmoduler beskrives.

Efterfølgende beskrives de processer i form af samkørsler, hvorved de administrative registre omdannes til statistikregistre. Dette afsnit er for en stor dels vedkommende en

teknisk beskrivelse, som knytter sig til de begreber og analysemetoder, som er vedtagne principper i Danmarks Statistik.

4.1.2 Personstatistiksystemets opbygning

4.1.2.1 Grundoplysninger, statistikregistre og klassifikationsmoduler

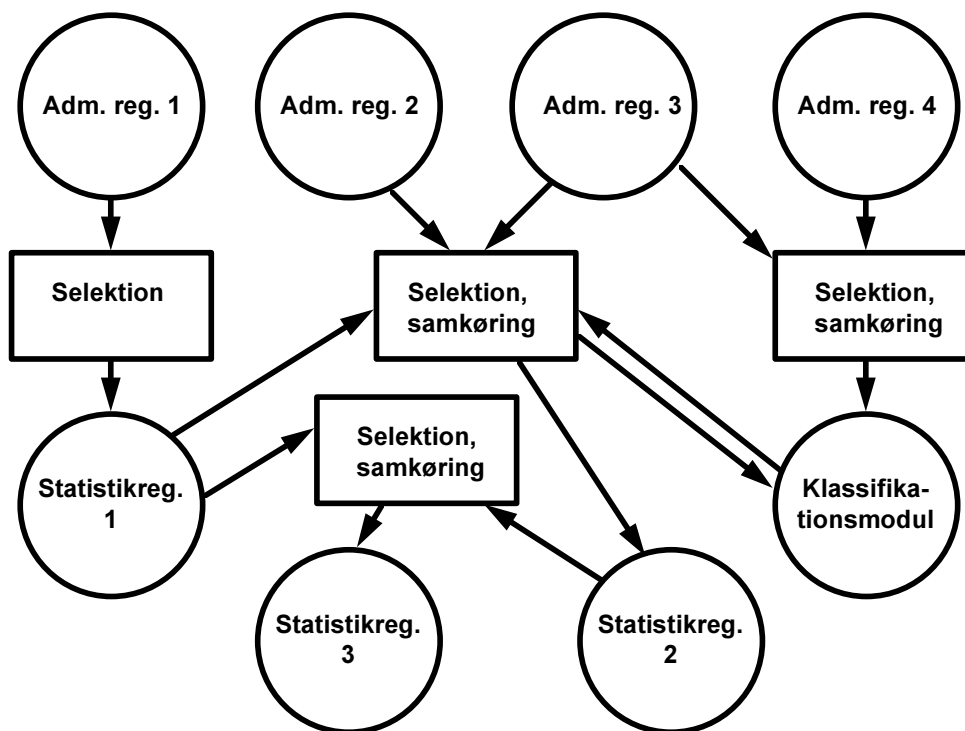
Grundoplysningerne i form af udtræk fra de administrative kilderegistre eller andet indsamlet materiale bearbejdes og organiseres i en række statistikregistre og klassifikationsmoduler.

Det enkelte statistikregister er emneafgrænset i den forstand, at det danner grundlag for statistikken inden for et bestemt område. Det betyder, at der opereres med indholdsmæssigt klart afgrænsede registre, hvor der er en tydelig sammenhæng mellem kilden for de centrale oplysninger og det pågældende statistikregister. Modellen er som hovedregel den, at man indhenter de emnespecifikke statistikdata fra en enkelt kilde og til disse føjer en række baggrundsoplysninger, ofte fra andre statistikregistre. Disse sammenstillede oplysninger udgør herefter registret for det pågældende statistikområde.

Denne klare forbindelse mellem grundregister og statistikregister er fortsat fremherskende, men behovet for at anskue tingene i en bredere sammenhæng (horisontal integration) har gjort, at nyere statistikregistre i stigende grad er et produkt af samkørte statistikregistre. Man kan fortsat tale om emneafgrænsede statistikregistre, men emnerne har fået en lidt anden karakter. På tilsvarende måde har interessen for forløbsstatistik bevirket, at forskellige årsversioner af samme register er grundlag for dannelsen af et nyt register. Dette benævnes vertikal integration.

I visse tilfælde bearbejdes grundoplysningerne centralt og opbevares i *klassifikationsmoduler*. Disse moduler er til rådighed i forbindelse med dannelse af statistikregistre og indgår bl.a. i samkøring med statistikregistre med henblik på dannelse af anonyme datasæt til enkeltstående specialopgaver.

Statistikregistre og klassifikationsmodulerne udgør samlet Danmarks Statistiks personstatistiske registersystem. Systemet er skematisk illustreret i figur 3.5, hvor statistikregister 1 er den enkle og meget direkte form for dannelse af et statistikregister, og statistikregister 2 har et mere komplekst sammensat kildegrundlag i et delvist integreret forløb med dannelsen af et klassifikationsmodul, mens statistikregister 3 er et integrationsregister baseret på andre statistikregistre. De enkelte elementer kan anvendes isoleret og i sammenhæng. Forbindelsen mellem dem skabes som hovedregel gennem personnummeret og i enkelte tilfælde gennem adressekoden.

Figur 5 Personstatistiksystemet

I personstatistiksystemet indgår Ejendomsstatistikregistret som et element. Det indeholder bl.a. en nøgle mellem ejers personnummer og ejendomsidentifikation, således at man via denne nøgle kan trække på oplysninger om fast ejendom til anvendelse i personstatistikken. Endvidere indeholder *Arbejdspladsstatistikregistret* forbindelse til erhvervsstatistikken gennem *arbejdsstedsidentifikationen* (jf. afsnit 4.1.2.4). Ved anvendelse af denne identifikation kan Erhvervsregistrets oplysninger inddrages i personstatistikken som et led i klassificeringen af personer efter beskæftigelsesforhold.

4.1.2.2 Klassifikationsmoduler

Nogle få statistikdata indgår i mange forskellige statistikker og har således karakter af basisdata. Det gælder fx de mest grundlæggende oplysninger vedrørende personers familieforhold, uddannelse og arbejdsmarkedsrelationer. Disse data behandles centralt og indgår i statistiksystemet i form af klassifikationsmoduler. Sædvanligvis dannes der en ny version af klassifikationsmodulerne hvert år. De har karakter af statistikregistre, der har til formål at supplere andre statistikregistre, og statistikopgaver i øvrigt, med visse relevante og generelt anvendte baggrundoplysninger. Det foregår ved direkte overførsel af moduloplysninger til et statistikregister, eller det kan ske ved behandling af foreliggende data i statistikregistre efter bestemte regler, typisk med anvendelse af omsætningsnøgler. Hvis oplysningerne blot skal samles i et anonymt statistikprodukt, vil det pågældende modul indgå i den samkøringsproces, som skal danne grundlaget for produktet.

Der indgår følgende 6 klassifikationsmoduler i statistiksystemet:

- *Befolkning/datomodulet* afgrænser befolkningen på et givet tidspunkt, og er indbygget i Befolkningsstatistikregistret
- *Områdekodningsmodulet* afgrænser geografiske områder på grundlag af adressekoder.
- *Husstands- og familiemodulet* grupperer personer i familier og husstande efter de gældende definitioner.
- *Uddannelsesklassifikationsmodulet (UKM)* anvendes til klassificering af personer efter højst afsluttede almene uddannelse, evt. afsluttet erhvervsuddannelse og evt. igangværende uddannelse.
- *Arbejdsklassifikationsmodulet (AKM)* klassificerer den enkelte person efter væsentligste beskæftigelse (beskæftigelsesstatus, stilling og branche for vigtigste arbejdssted) samt omfanget af beskæftigelse og ledighed i løbet af et kalenderår.
- *Arbejdsstedsmodulet* identificerer de enkelte ansættelsesforhold for lønmodtagere ved personnummer og arbejdsstedsidentifikation, og muliggør derved klassificering af personer efter virksomhedsforhold og virksomhedsklassificering efter personale-sammensætning. Endvidere kan arbejdsstedets adressekode sammenholdes med den ansattes bopælsadresse, hvorved der skabes grundlag for pendlingsstatistik.

Klassifikationsmodulets funktion som generelt grundlag for hyppigt anvendte oplysninger til forskellige statistikområder indebærer en række fordele. De vigtigste er: højere datakvalitet, større effektivitet og konsistens mellem forskellige opgørelser

Statistikens begreber skal være i størst mulig overensstemmelse med den verden, som statistikken beskriver. Kvaliteten af de anvendte statistikoplysninger vurderes i forhold hertil. De oplysninger, som indhentes fra de administrative systemer, kan hver for sig være utilstrækkelige som statistikdata i forhold til konkrete behov. Blandt de foreliggende administrative data udsøges de mest relevante, der kan overføres direkte til klassifikationsmodulet. En del data indgår dog i kombination med andre i dannelsen af nye variable, der anses for at være bedre til at beskrive de egenskaber, der skal belyses. Ofte hidrører de data, der skal kombineres til en ny variabel, fra flere forskellige kilderegistre. Ved dannelsen af kombinerede variable foregår databehandlingen efter et fastlagt sæt regler, der udformes i overensstemmelse med begrebernes definition. Denne proces gør oplysningerne anvendelige på et højt kvalitetsniveau. I vedligeholdelsen af modulet tages der højde for påtvungne ændringer i de administrative grunddata, og de nødvendige undersøgelser gennemføres med henblik på en tilpasning af regelsættet for databehandlingen således, at begrebsdefinitionerne så vidt muligt fastholdes i forhold til tidligere år, naturligvis forudsat at de fortsat er relevante.

Ved oprettelse og vedligeholdelse af modulet gennemføres de procedurer, som er nødvendige for at danne de ønskede baggrundsvariable én gang for alle, hvilket betyder større effektivitet i statistikproduktionen. Den ofte meget komplicerede og ressourcetrævende databehandling, der er forbundet med disse procedurer, skal på denne måde kun gennemføres én gang, i stedet for hver gang data fra klassifikationsmodulerne skal anvendes til en statistik.

Anvendelse af modulernes standardklassifikationer giver sikkerhed for konsistens mellem de forskellige statistiske opgørelser, som klassificeringer af den pågældende art

indgår i. Definitioner, tidspunkt for opdatering efter ændringer m.m. vil være det samme. Den opnåede konsistens har meget stor betydning for anvendeligheden af statistikken. Det har endvidere den fordel, at dokumentationen lettes, idet der kan refereres til modulet. Endvidere vil statistikbrugerne i højere grad blive fortrolige med de anvendte begreber.

Klassifikationsmodulerne skal være indrettet således, at de giver den bredest mulige dækning med hensyn til klassifikationernes anvendelse. Det betyder, at der skal være fleksibilitet i modulernes klassificeringer, således at relevante tilpasninger til den konkrete opgave kan foretages. På den måde kan det til en vis grad sikres, at brugen af modulerne ikke fører til et stift system, hvor man føler sig tvunget til at bruge klassifikationer, som måske ikke helt passer til formålet. Kravet om fleksibilitet kan forekomme uforeneligt med hensynet til konsistens mellem statistiske opgørelser, men der er en lang række områder, hvor en valgt standardklassifikation både kan og bør benyttes. Hvor dette ikke er relevant, skal der være mulighed for anvendelse af modulets elementer, så langt det er foreneligt med opgørelsens formål.

Som eksempel kan nævnes brug af Arbejdsklassifikationsmodulet (AKM) i arbejdsstyrkestatistikken. I AKM's standardklassificering afgrænses gruppen af lønmodtagere efter en helårsbetragtning under hensyntagen til, hvad der har været den væsentligste aktivitet i løbet af et år, mens lønmodtagere i arbejdsstyrkestatistikken (statistikregister) afgrænses efter regler, der knytter sig til et givet tidspunkt. Denne forskel i afgrænsningen af lønmodtagere udelukker ikke, at AKM's stillingsklassifikationer kan overføres til og anvendes i arbejdsstyrkestatistikken. Stillingsklassifikationerne er dannet for alle personer, for hvilke grundmaterialet har givet mulighed for det, både beskæftigede og ikke-beskæftigede. Disse oplysninger er derfor til rådighed også for alternativt afgrænsede lønmodtagere.

Balancen mellem konsistens og fleksibilitet skal være sådan, at man altid benytter samme standardklassifikation i forskellige statistikker, med mindre der er en saglig grund til at anvende en afvigende klassifikation i en bestemt statistik. I sådanne tilfælde skal det være muligt at gøre rede for forskellene.

4.1.2.3 Statistikregistre

Kilderne til statistikregistrenes dataindhold kan være administrative registre, klassifikationsmoduler, andre statistikregistre og data indsamlet direkte gennem interviews eller postspørgeskemaer.

Det enkelte statistikregister er som tidligere nævnt afgrænset i forhold til et bestemt emneområde, således at registrets indhold og populationsafgrænsning er foretaget under hensyntagen til, hvad der er relevant inden for netop dette område. Der er til en vis grad sammenfald mellem emneafgrænsningen af de administrative registre og opdelingen af det samlede statistikgrundlag i statistikregistre, hvilket betyder, at der for mange statistikregistres vedkommende vil være én hovedkilde og én eller flere andre kilder med supplerende oplysninger. De emne- eller sagstypeafgrænsede registre i kommunernes fælles edb-systemer og deres anvendelse, især inden for socialstatistikens forskellige områder, er eksempler på dette.

Den tilsyneladende klare forbindelse mellem hovedkilde og statistikregister betyder dog ikke, at de administrative oplysninger kan anvendes umiddelbart. Der kan for eksempel være problemer med at tidsfæste oplysninger. I den administrative praksis kan tidsreferencen være bestemt af administrative handlinger, som ligger senere end tidspunktet for den hændelse eller observation, som skal indgå i statistikken. Endvidere kan begrebsdefinitioner i det administrative system afvige fra de statistisk relevante begreber på en måde, som umiddelbart vil forringe statistikkens kvalitet, i visse tilfælde til det uacceptable, hvis de administrative oplysninger bruges i deres rå form. Endelig forekommer utilstrækkelig ajourføring og deraf følgende fejl og mangler i kildeoplysningerne. Det ses i administrative systemer med blandet automatisk og manuel indberetning, eller hvor fejlagtige angivelser ikke har administrative konsekvenser.

Eksempel på sidstnævnte er indkomstskattesystemet, hvor det hidtil har været uden administrativ betydning, hvordan en A-indkomst er specificeret. Skatteberegningen vil give samme resultat.

De nævnte forhold har ført til, at der i forbindelse med oprettelse og ajourføring af et statistikregister ofte er behov for at trække på flere kilder, for at sikre en korrekt tidsafgrænsning, opnå de mest relevante begrebsdefinitioner, samt, så vidt det er muligt, kompensere for fejl og mangler.

Direkte indsamling af statistikoplysninger foregår i forbindelse med undersøgelser af repræsentative udsnit af befolkningen. Det sker enten ved postenqueter, hvor svarpersonerne selv udfylder et spørgeskema modtaget med posten og tilbagesender det til Danmarks Statistik, eller det sker ved computerunderstøttede telefoninterviews. Som eksempler på interviewundersøgelser kan nævnes Arbejdsstyrkeundersøgelsen, Forbrugsundersøgelsen og Omnibusundersøgelserne. Postenqueter benyttes i dag ikke inden for personstatistikken, men er fremherskende som grundlag for erhvervsstatistikken. Ved tilrettelæggelsen af denne type statistik søger man at udnytte oplysninger, der allerede foreligger i diverse statistikregistre. Der indgår naturligvis i den forbindelse en vurdering af registeroplysningernes kvalitet, idet formålet med den direkte henvendelse kan være at kompensere for utilstrækkelige registeroplysninger. En særlig rolle har statistikregistre i forbindelse med estimeringsprocedurer, der har til formål at rette op på skævhed forårsaget af bortfald i interviewundersøgelser.

Behovet for at undersøge årsagssammenhænge mellem forskellige fænomener har ført til, at der oprettes registre med et tværgående indhold. Den emneorienterede opbygning af registersystemet har betydet, at nye samkøringer skal foretages, hvis der opstår konkrete behov for at se emner i sammenhæng og dermed datasammenstillinger ud over, hvad der foreligger i det enkelte register. Opgaver af denne karakter er blevet og bliver fortsat gennemført på grundlag af anonyme datasæt baseret på samkøringer, men mulighederne for at analysere forløb, som systemet nu giver mulighed for, har skabt stor interesse især blandt forskere, og det har ført til, at der dannes såkaldte *integrationsregistre*. Register af denne karakter er dels et led i det almindelige statistikberedskab, og dels en konsekvens af specielle databehov i forbindelse med konkrete serviceopgaver.

En særlig form for grunddata i det statistiske registersystem er *indleverede datasæt*. I forbindelse med forskningsprojekter gennemført uden for Danmarks Statistik kan der være indsamlet data, som ønskes samkørt med oplysninger i Danmarks Statistiks registre for at opnå en bredere belysning af et konkret emne. Hvis personnumre indgår i pri-

mærmaterialet er en sådan samkøring mulig, og forskningsmaterialet kan på denne måde tilføres supplerende oplysninger eller klassifikationer. Det samkørte produkt er dog ikke et led i registersystemet, da det vil være anonymiseret. Det kan derved kun bruges isoleret til analyser i forbindelse med det konkrete forskningsprojekt i Danmarks Statistik eller til tabelkørsler.

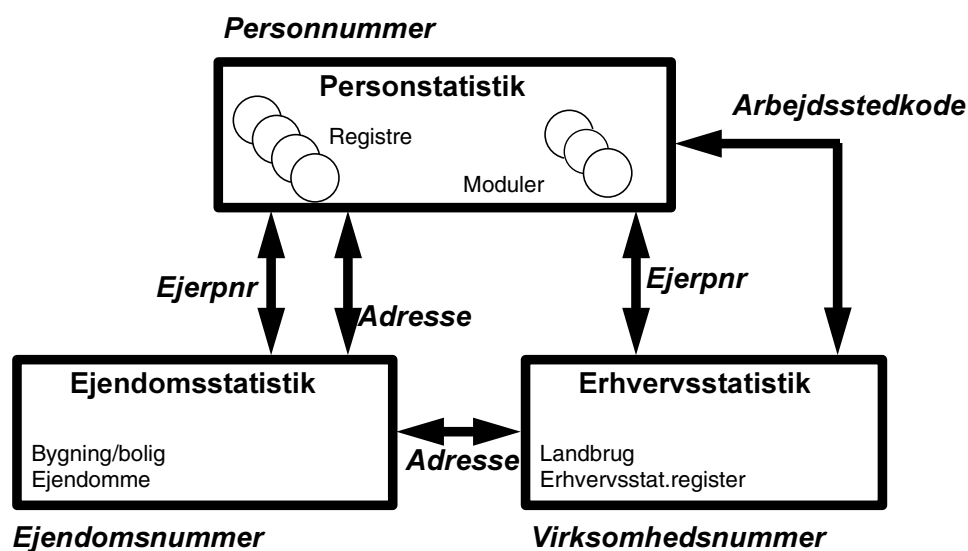
Strukturen med en række emneopdelte eller formålsbestemte statistikregistre kan diskuteres. Den umiddelbare konsekvens af dette er en ret betydelig redundans i systemet. Den samme oplysning om en given enhed vil forekomme i flere og, for nogle enkelte oplysningers vedkommende, i en del registre. Hensigtsmæssigheden af dette må anskues ud fra forskellige synsvinkler. Det teknisk/økonomiske synspunkt tilsiger umiddelbart, at en given oplysning kun skal være registreret ét sted. Pladskravene ville derved blive reduceret, og dokumentation og vedligeholdelse ville blive forenklet. Beredskabet i forhold til anvendelsen er lidt vanskeligere at vurdere, da det vil afhænge af den valgte tekniske løsning og adgangsbestemmelserne. Netop sidstnævnte er et væsentligt led i argumentationen for det nuværende system. Med opdelingen i en række registre fastlægger man for hvert af disse, hvad det må indeholde, hvad det må bruges til, og hvem der må bruge det. Specielt ved fastlæggelsen af adgangen til et register sikres det, at kredsen er lille, og at samme person ikke har adgang til mange registre. Samkøring af forskellige statistikregistre kan kun finde sted efter en formel beslutning og skal følge bestemte regler. Dette gør det gennemskueligt, hvad der foregår, når de mange oplysninger anvendes i statistisk sammenhæng, og det betyder, at den utryghed, der kunne forekomme, reduceres. Endvidere er beredskabet højt, idet det enkelte register umiddelbart er klar til brug inden for det område det dækker. Alt taget i betragtning er det Danmarks Statistiks vurdering, at den emneorienterede opdeling af registrene er hensigtsmæssig og nødvendig at opretholde. Hensynet til databeskyttelse er selvfølgelig også afgørende for denne vurdering.

4.1.2.4 Strukturen i det samlede statistiksystem

Det grundlæggende element i statistiksystemet er personnummeret, som er den fælles identifikation af statistikenheder i personstatistikregistre. Ved anvendelse af dette nummer kan i princippet alle oplysninger kombineres. I praksis sker det ikke, da de foretagne samkøringer af oplysninger kun omfatter data, som er relevante i forhold til konkrete statistikopgaver. Der sættes grænser for, hvad der må kombineres, idet kombinationer af oplysninger skal være sagligt begrundede, og det må ikke være muligt at få viden om enkeltpersoner via statistikken.

Som tidligere omtalt omfatter systemet også nøgler til ejendoms-/boligenheder samt arbejdssteder via adressekode og arbejdsstedskode. Der er derfor mulighed for at overføre bolig- og erhvervsstatistiske oplysninger til personstatistikken, og der kan overføres personstatistiske oplysninger til boligstatistikken og erhvervsstatistikken. I figur 6 er det sammenhængende statistiksystem skitseret med angivelse af de identifikationer, som knytter systemets elementer sammen.

Figur 6 Det samlede statistiksystem

Adressekoder forbinder personstatistik og ejendomsstatistik samt ejendomsstatistik og erhvervsstatistik. Mellem ejendomsstatistikken og personstatistikken er der en personnummersammenhæng for så vidt angår ejere af fast ejendom. Tilsvarende gælder mellem erhvervsstatistikken og personstatistikken for virksomhedsindehavere. Endelig er der en sammenhæng mellem lønmodtagere og virksomheder gennem arbejdsstedskoden, således at oplysninger om ansatte personer kan forbindes med oplysninger om ansættelsessted.

4.1.3 Samkøring af registre

Ved en samkøring af registre forstås den proces eller metode, hvorved informationer fra forskellige statistikregistre om en bestemt statistisk *enhed* knyttes sammen, eller hvorved informationer om forskellige *enheder*, der indgår i bestemte relationer, knyttes sammen. Samkøring kaldes også integration.

Formålet med denne sammenknytning af informationer er at opnå ny viden om de *enheder* man er interesseret i. Ved samkøringen sker der en bearbejdelse af den eksisterende information, hvorved værdien af informationen forøges.

Samkøring af statistikregistre har en overordentlig høj nytteværdi som alternativ til traditionel dataindsamling. For at en samkøring skal fungere tilfredsstillende, kræves det imidlertid, at identifikationen af personer og andre enheder i udtrækkene fra de pågældende kilderegistre er entydige og veldefinerede. Er der mangler i denne henseende, kan det medføre store omkostninger at få oprettet fejl.

Ved samkøring vil der også vise sig fejl og uoverensstemmelser i andre oplysninger, og der må tages stilling til, i hvilket omfang sådanne fejl skal føre til rettelser.

Ved beslutninger vedrørende opretning af fejl er det vigtigt at gøre sig målsætningen med samkøringen klar, dvs. hvad det er samkøringen skal hjælpe med at belyse. En fejl-

opretning ved samkøring vil primært tage sigte på at finde de kombinationsfejl, der opstår i forbindelse med den aktuelle samkøring. Det er ikke givet, at man derved får editeret data således, at det automatisk egner sig til en hvilken som helst anden *mulig* samkøring.

En samkøring eller integration kan optræde i flere forskellige fysisk-logiske fremtrædelsesformer; det er nemlig ikke nødvendigvis givet, at der ved en samkøring overhovedet sker en permanent fysisk samkøring. Der kan skelnes mellem fire forskellige typer:

- *Logisk samkøring*. Herved forstås det forhold, at det ved en logisk analyse fastslås, at det er muligt at integrere to registre. Resultatet af den logiske samkøring er en endhedsgraf, hvor relationerne mellem de logiske enheder fastlægges.
- *Ad hoc-samkøring*. Til dannelse af et konkret sæt af tabeller med oplysninger fra flere registre, foretages en éngangssamkøring af de pågældende registre. En variation af dette er de tilfælde, hvor der foreligger et fast beredskab med henblik på dannelse af bestemte typer af tabeller fra et givet sæt af registre. I begge tilfælde foreligger den fysiske integration kun mens databehandlingen foregår. Statistikservicesystemerne KÅS (Kommune-Års-Service) og Markedstatistik er eksempler herpå.
- *Permanent samkøring*. Én gang for alle foretages en samkøring, hvor alle relevante oplysninger for de pågældende enheder samkøres til ét permanent register. Sygehusbenyttelsesstatistikregistret er et eksempel på dette.
- *Dannelse af en database*. Hvis de relevante registre, der ønskes samkørt, er dannet efter et relationsdatabaseskema, kan dette forhold overflødiggøre yderligere fysisk samkøring, idet alene den logiske samkøring er nødvendig (jf. ovenfor). Ved en logisk samkøring fastlægges de nødvendige relationer mellem enheder på tværs af registre og dermed de relevante nøgler, der siden kan anvendes ved forespørgsler i databasen. Naturligvis kræver det, at registrene ligger lagret i formater, der er tilgængelige for det pågældende spørgesprog. En variation af denne integrationsform udgør de tilfælde, hvor registrene er beskrevet i et fælles meta-informationssystem, hvor de er defineret med henblik på logisk samkøring, og hvor der findes oplysninger om den fysiske lagring.

Hvilken type samkøring, der bør foretrækkes, afhænger i det konkrete tilfælde af målsætningen med integrationen, mængden af data, ønsker om beredskab, ressourcer, maskiner, software m.m. Ad hoc- og permanente samkøringer er de mest anvendte i dag, men det må forventes at dannelse af databaser vil blive mere udbredt, efterhånden som omkostningerne forbundet med de fysiske lagringsmedier bliver mindre og databaseværktøjerne mere effektive.

4.1.4 Indholdsanalyse

Nedenfor gennemgås nogle vigtige begreber vedrørende indholdsanalyse.

Figur 7 Illustration af en statistisk enhed

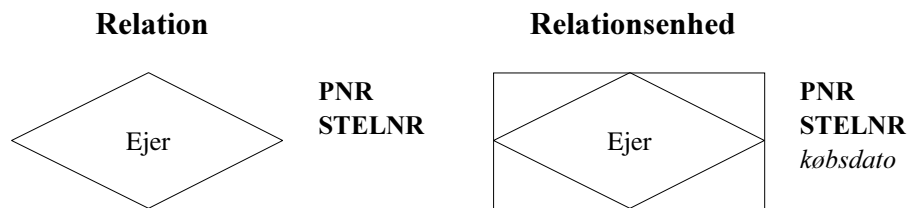
Enhed	Egenskaber
Person	PNR <i>køn</i> <i>fødselsdato</i> <i>civilstand</i>

Enheder er de personer eller genstande, som man vil fremstille statistik om, dvs. tællingsenhederne. En enhed anføres grafisk ved et rektangel. Se figur 7.

Egenskaber eller *variable* er det, man beskriver *enheden* med, fx alder eller størrelse. Der skelnes mellem for det første de egenskaber, der identificerer den enkelte enhed, *nøglen* eller *identifikationen* (fx personnummer), og for det andet de egenskaber, der i øvrigt beskriver enheden, de *beskrivende egenskaber*. Egenskaber kan være *kvalitative*, som køn (mand, kvinde), eller *kvantitative*, som indkomst (200.234 kr.) og alder (29 år).

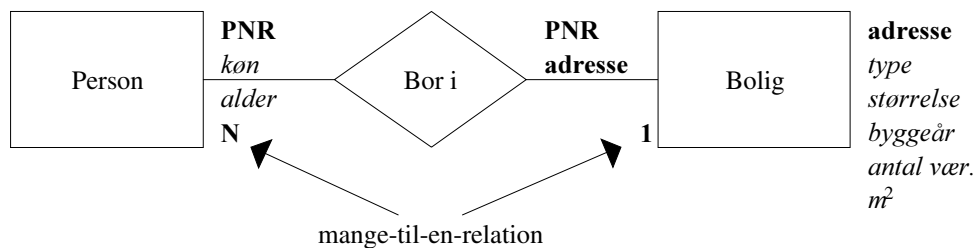
Nøglen er på grafen anført med fed tekst (fx **PNR**) og de beskrivende egenskaber i kursiv. Hvis man ønsker at sammenholde oplysninger om en enhed fra flere forskellige kilder, er det *nøglen*, man bruger til sammenkoblingen. En samling af enheder med bestemte egenskaber betegnes en *enhedsgruppe* eller *population*. Hvis man ønsker at undersøge forbindelserne mellem forskellige enheder, det vil sige relationer, er det nøglerne fra de indgående enheder, man bruger.

En *relation* karakteriserer et forhold mellem to eller flere *enheder*, fx "en person bor i en bolig" eller "en person ejer en cykel". En relation identificeres ved kombinationen af de indgående enheders nøgler, fx "person: PNR ejer cykel defineret ved STELNR". En relation anføres grafisk ved en rombe, som vist til venstre i figur 3.8. Identifikationen for relationen består af identifikationerne for de enheder, der indgår i den, her PNR og STELNR.

Figur 8 Illustration af relationer og relationsenheder

En relation kan - ud over nøglerne - også indeholde specifik information om relationens karakter. I eksemplet ovenfor til højre indeholder relationen oplysning om købsdato for cyklen. Hvis en relation indeholder oplysninger, ud over de indgående nøgler, betegnes den som *en relationsenhed* og anføres grafisk som et rektangel med en indskreven rombe.

Den logiske sammenhæng mellem *enheder*, *egenskaber* og *relationer* er afbildet i figur 9.

Figur 9 Illustration af en enhedsgraf

Relationerne mellem enhederne opdeles ofte i typerne "*en til en*", "*en til mange*" og "*mange til mange*". Herved angives, hvordan enhederne antalsmæssigt står i forhold til hinanden. Én person kan højst have én ægtefælle, medens én person kan eje flere cykler. Mange gymnasieskoler udbyder mange gymnasiale retninger. Angivelse af én- og mange-relationer sker ved betegnelserne 1 og N .

Figuren, der viser sammenhængen mellem personer og boliger, læses således: Personer bor i boliger; der kan bo *mange* personer i *én* bolig, og *én* person kan kun have *én* bopæl; de konkrete personer, der bor i konkrete boliger, bestemmes af PNR og adressekode.

4.1.5 Dannelse af statistikregistre

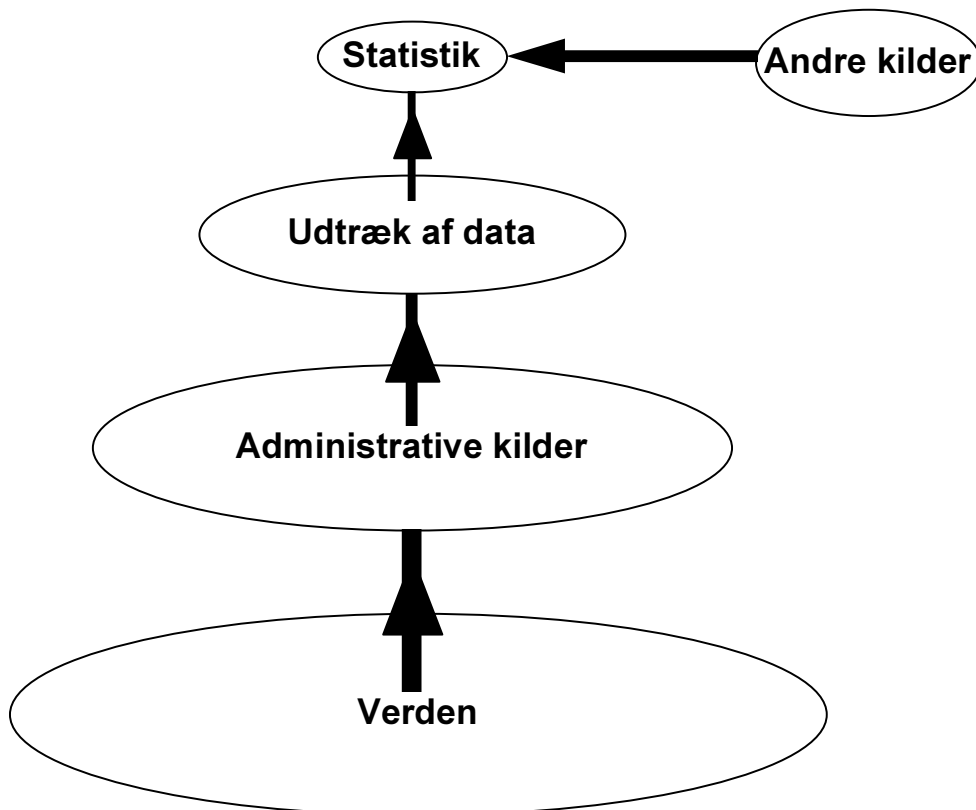
Næsten alle personrelaterede *statistikregistre* i Danmarks Statistik er som tidligere nævnt produceret på grundlag af *administrative registre* i statsligt eller kommunalt regi, evt. suppleret med manuelt indsamlede oplysninger fra andre kilder (fx statistik over levendefødte: CPR og fødselsanmeldelser).

De administrative kilderegistre kan være egentlige dagligdags brugerregistre, som er dynamiske registre i den forstand, at de løbende modtager *transaktioner* (opdateringer) af informationer på baggrund af *hændelser* vedrørende de *enheder*, der findes i registret, således at registret til en hver tid afspejler den administrative virkelighed. Kilderegistret kan dog også være et centralt integreret register, der periodisk modtager oplysninger fra de egentlige brugsregistre. For eksempel er Landspatientregistret et register i Sundhedsstyrelsen, der løbende modtager udtræk fra de enkelte sygehuses patientregistre.

Fra kilderegistret modtager Danmarks Statistik udtræk til statistisk bearbejdelse, og dette udtræk vil ofte (bl.a. af praktiske grunde) kun afspejle kilderegistrets tilstand på et bestemt tidspunkt eller for en bestemt periode. Danmarks Statistik modtager typisk et udtræk én eller flere gange om året fra det administrative kilderegister, der indeholder de oplysninger, som er relevante. Udtrækket afbilder derved udelukkende kilderegistret på det pågældende tidspunkt eller for den pågældende periode. Der kan opridses tre hovedtyper af udtræk:

- udtræk fra *status for populationen pr. en given dato* (fx personer med social pension og pensionens størrelse pr. januar måned)
- udtræk fra status for populationen pr. en given dato, suppleret med oplysninger *om udviklingen i centrale egenskaber i en periode* (fx Bistandslovsstatistik i året 1992)
- udtræk af *transaktioner for alle de relevante enheder i en periode* (fx sygehusbenyttelse)

Udtrækket bliver editeret og ofte sammenholdt med andre oplysninger og registre, for til sidst at blive til det færdige *statistikregister*. Denne fase af processen er omfattende.

Figur 10 Fra virkelighedens fænomener til statistik

Statistikregistret skal kunne beskrive en del af "verden". Som man kan se af figur 10, er der lang vej fra "verden" til statistikregistret, og problemerne er mange.

Ofte er det et problem, at man kun har oplysninger for givne perioder eller tidspunkter. Opgaven kan være

- at beskrive forløb ud fra to statusudtræk via tilgang og afgang eller
- at sammenligne statusdata fra et tidspunkt med forløbsdata over en periode.

4.1.6 Administrative data som statistikkilde

I resten af afsnit 4.1 diskuteres det, hvilke krav der skal være opfyldt, for at man med held kan basere den officielle, samfundsbelysende statistik på administrative registre, hvilke typer af data, der må anses for helt centrale, og hvordan forskellige datatyper kan indgå i statistikgrundlaget. Desuden behandles nogle praktiske problemer i forbindelse med tilrettelæggelsen af en registerbaseret statistik, og hvordan de kan løses. Endvidere omtales alternative løsningsmuligheder, når de ønskede oplysninger ikke umiddelbart foreligger i de administrative registre.

De krav, der må stilles til datagrundlaget, dvs. til de administrative registre, har at gøre dels med datas indholdsmæssige dækning, dels med kvalitative forhold. Det er umuligt at opstille helt præcise krav, som under alle omstændigheder skal opfyldes, før det er

frugtbart at producere statistik på grundlag af administrative registre. Det er da også klart, at selv isolerede, enkeltstående administrative registre kan anvendes og bliver anvendt over alt i verden som statistikgrundlag, og nogle af de ældste statistikker i Danmark har været baseret på optegnelser som fx kirkebøgerne.

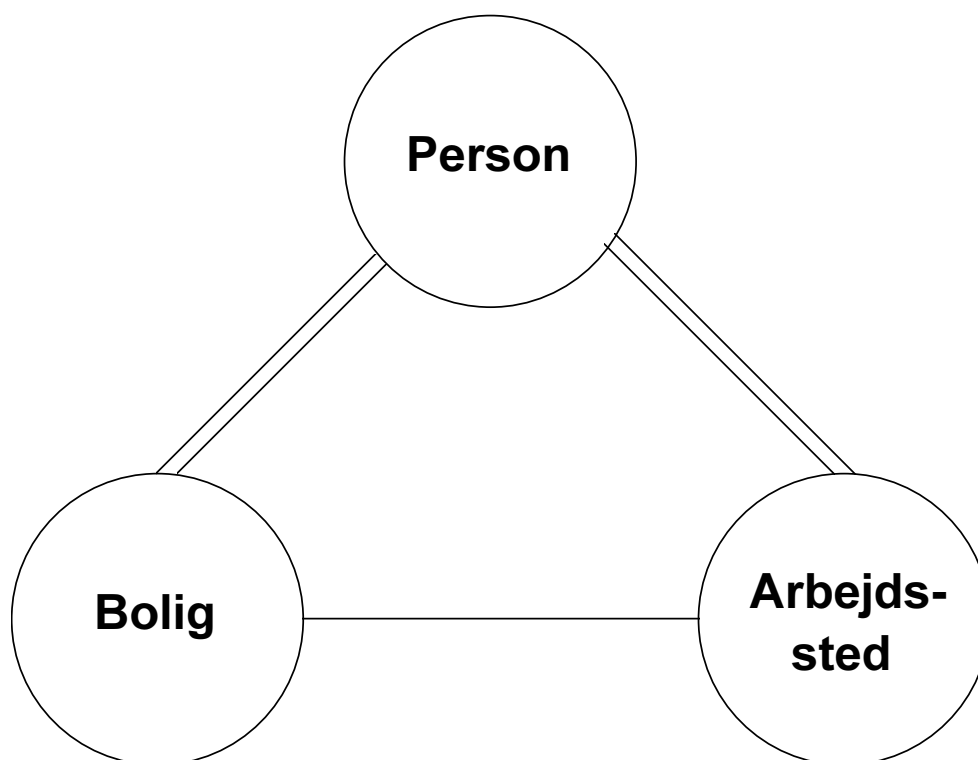
I det følgende opstilles nogle krav, som skal være opfyldt, for at det skal være muligt at skabe et *sammenhængende, dækkende personstatistisk system*, som i hovedsagen er baseret på registrene, dvs. et system af samme karakter som det danske.

4.1.7 Indhold

Først og fremmest skal registrene indeholde data, der dækker de vigtigste emner i den samfundsbelysende statistik.

Derudover er der mange forskellige enheder, som det er ønskeligt at kunne belyse i statistikken, men der er tre centrale enheder, der er væsentlige for statistikken strukturering: Personer, virksomheder og boliger. I personstatistikken er personerne selvfølgelig i centrum, men også de to andre enheder har stor betydning inden for dette statistikområde. Det fremgår fx af, at en traditionel folke- og boligtælling også knytter an til de boliger, hvor personerne bor, og de virksomheder (arbejdssteder), hvor de arbejder. En stor del af statistikbrugerne, både i den offentlige og den private sektor, har brug for netop disse relationer.

Figur 11 Identifikationsrelationer

Der er naturligvis mange andre enheder, det er vigtigt at have registreringer om. Nogle af disse enheder er *hændelser*, som vedrører personer, fx de klassiske demografiske hændelser (fødsler, dødsfald osv.) eller sociale begivenheder af forskellig slags. Blandt andre enheder af betydning kan nævnes biler.

For den statistiske anvendelse er det vigtigt, at enhederne er veldefinerede. Dette er ikke noget problem for "naturlige" enheder som personer eller biler, hvor definitionen og afgrænsningen over for andre enheder så at sige giver sig selv. Også begrebet bolig er nogenlunde let at håndtere, selv om der er nogle grænsetilfælde, hvor eksistensen eller afgrænsningen af en bolig kun kan fastslås efter nærmere fastlagte regler. Nogle enheder fremkommer som kombinationer af "naturlige" enheder, fx familier og husstande.

Det bliver hurtigt mere problematisk, når man ser på andre typer enheder, og her er erhvervsenheder et godt eksempel. En virksomhed eller et arbejdssted er et abstrakt begreb. Eksistens og afgrænsning kan kun konstateres efter meget nøje fastlagte regler. Uklarhed og uenighed om disse definitioner vanskeliggjorde gennem årtier i høj grad udnyttelsen af registre i erhvervsstatistikken. Disse problemer blev først løst i begyndelsen af 1990'erne i forbindelse med opbygningen af det nuværende erhvervsregister.

Registrene skal gerne indeholde oplysning om alle enheder i landet af de nævnte typer, dvs. de skal være totaldækkende. En ufuldstændig dækning vil ofte være systematisk, fx således at visse kommuner ikke indgår, hvilket betyder, at statistik på et sådant grundlag umiddelbart vil indeholde skævheder, som det kan være vanskeligt at kompensere for.

En af de store styrker ved den registerbaserede statistik i forhold til den traditionelle, spørgeskemabaserede statistik er netop, at man ofte har mulighed for at få totaldækning, eller er meget tæt på dette. I spørgeskemaundersøgelser må man dels som regel nøjes med en repræsentativ stikprøve, dels acceptere et uundgåeligt bortfald, der oftest er skævt, således at de, der indgår i undersøgelsen, adskiller sig systematisk fra dem, der ikke indgår. Bortfaldet har ofte en betydelig størrelse, typisk fra 15 til 50 pct., når det drejer sig om frivillige undersøgelser blandt privatpersoner. I nogle undersøgelser i udlandet ser man endog bortfald på op til 80 pct., hvilket i de fleste sammenhænge gør resultaterne helt værdiløse.

Det er en vigtig forudsætning for en dækkende statistik på registergrundlag, at dataindholdet i de administrative registre er bredt og omfatter mange variable om de relevante enheder. Mangler fører til supplerende indsamling af oplysninger efter traditionelle metoder eller til begrænsninger i statistikkens indhold.

4.1.8 Identifikationer

Identifikationer spiller en meget stor rolle, både for den administrative registerdrift og for den statistiske udnyttelse. For statistikken er det især vigtigt, at fælles identifikationer anvendt i flere registre kan bruges til at sammenknytte oplysninger fra de forskellige kilder om én enhed. Da de administrative registre ikke er dannet til statistiske formål, og derfor oftest ikke umiddelbart indeholder de ønskede datakombinationer, er det et vigtigt led i dannelsen af næsten enhver registerbaseret statistik, at data fra forskellige registre samkøres ved hjælp af fælles nøgler.

Den vigtigste nøgle i denne forbindelse er naturligvis *personnummeret*. *Beliggenhedsadressen* og *arbejdsstedsnummeret* er også af afgørende betydning for at fastholde relationerne mellem personer, boliger og arbejdssteder.

4.1.9 Tidsreferencer

Tidsdimensionen spiller en ganske særlig rolle i den samfundsbelysende statistik, og inden for alle emneområder er det nødvendigt, at man kan foretage sammenligninger over tid. I statistiske publikationer eller databanker er tidsdimensionen således stort set altid med. Derfor er det helt nødvendigt for den statistiske anvendelighed, at pålidelige oplysninger om forskellige datoer findes i registrene.

Først og fremmest skal datoen for ændringer eller hændelser indgå. Nogle af de vigtigste er datoerne for enhedernes "fødsel" og "død", men også tiden for andre ændringer vedrørende enhederne har betydning. Der tænkes her på det reale tidspunkt, hvor en hændelse har fundet sted, der ændrer ved et datum, fx dato for en flytning eller dato for et brancheskift for en virksomhed.

Det kan i praksis være overordentlig vanskeligt at få fastslået den reale hændelsesdato. Med branche for en virksomhed er der tale om en variabel, som så at sige ændres gradvist, efterhånden som virksomhedens aktiviteter skifter, og det er måske ikke muligt at fastslå, hvornår en ny aktivitet er den dominerende. Men også for mange andre variable, som i princippet kan observeres på ethvert tidspunkt, og hvor en ændring derfor kan tidsfæstes ganske nøjagtigt, er der i praksis problemer med registreringen. Det kan skyldes, at det ikke nødvendigvis er interessant for den administrative brug af data, hvornår en dataværdi er trådt i kraft, blot man på ethvert tidspunkt har adgang til den mest aktuelle værdi. I andre tilfælde kan problemerne skyldes, at det ikke er muligt eller praktisk gennemførligt at få registreret hændelserne i real tid, men at man i stedet må nøjes med at få kendskab til dataændringer ved tilbagevendende forespørgsler, fx en gang om året i forbindelse med en selvangivelse.

Hvis der ikke er mulighed for at få registreret nøjagtige datoer, er tilnærmelser selvfølgelig anvendelige og langt bedre end ingenting.

I tillæg til hændelsesdatoer eller ændringsdatoer er der brug for *registreringsdatoer*, dvs. angivelse af hvornår den pågældende dataværdi er blevet optaget i registret. Dette har afgørende betydning, når registret skal opfattes som en *statistisk model* af den virkelighed, som statistikken skal beskrive, jf. afsnit 4.1.10.

Det ideelle er derfor, at enhver oplysning i det administrative register er ledsaget af to datoer: En *ikrafttrædelses- eller hændelsesdato* og en *registreringsdato*. Virkelighedens registre adskiller sig ofte stærkt fra dette ideal.

Forsinkelser i opdateringen af de administrative registre fører i mange tilfælde til, at man må publicere flere udgaver af tallene: *Foreløbige tal*, der er nødvendige af hensyn til behovet for aktuelle tal, men som mangler præcision på grund af manglende opdateringer, og *endelige tal*, som er mere fuldkomne, men som først fremkommer på et senere tidspunkt. Flere mellemversioner kan forekomme. Eksistensen af flere versioner af

tallene kan imidlertid forårsage stor forvirring og ulempe hos brugerne og bør af den grund undgås, hvis det er muligt.

4.1.10 Registret som statistisk model

Når et registersystem skal bruges som grundlag for statistik, betyder det, at registret skal kunne opfattes som en model af den gruppe enheder, statistikken skal beskrive.

I nogle tilfælde må det yderligere forudsættes, at de dataændringer, der indføres i registret, kan opfattes som en model af hændelser, der beskrives i statistikken. Det gælder fx befolkningsstatistikken, hvor opgørelser af hændelser i befolkningen (flytninger, vielser etc.) skal kunne udledes af dataændringer i CPR. Registrene skal derfor være indrettet således, at opgørelser af registrets bestand og af bevægelserne heri tidsmæssigt kan afgrænses i overensstemmelse med de tidspunkter, hvor hændelserne faktisk har fundet sted.

Til bevægelsesopgørelser kræves det, at det er muligt i registret at skelne virkelige hændelser fra korrektioner og mere teknisk betonedede dataændringer. Indholdet af dette sidste krav kan bedst belyses gennem nogle problemer, som rent faktisk har gjort sig gældende ved befolkningsstatistikens anvendelse af CPR, selv om netop CPR må siges at være et registersystem, der på et meget højt niveau imødekommer statistikproduktionens behov.

De egentlige korrektioner af forkert indberettede data frembyder imidlertid et problem for statistikken, selv om man er i stand til at skelne dem fra de virkelige hændelser. Korrektioner må nemlig i mange tilfælde betragtes som rettelser til tidligere indberettede hændelser: En adressekorrektion kan være en rettelse til en indberetning om flytning. En korrektion kan også annullere en tidligere indberettet hændelse, hvilket i CPR-systemet navnlig finder sted, når en person, efter at have meldt udvandring til folkeregistret, bestemmer sig og bliver i landet.

Korrektioner til hændelser er vanskelige at behandle, fordi de i realiteten kan blive indberettet med vilkårlig lang forsinkelse. I befolkningsstatistikken har man valgt at holde dem helt uden for opgørelserne af bevægelserne, men denne fremgangsmåde er kun brugbar, fordi korrektionernes antal er ringe, sammenlignet med hændelsernes antal.

4.1.11 Stabilitet

Det er en vigtig egenskab ved statistikken, at den kan beskrive tidsforløb, dvs. hvordan en bestemt størrelse udvikler sig fra måned til måned, fra år til år. Derfor er det også meget vigtigt, at begreberne i de administrative registre ligger fast over længere perioder. I modsat fald opstår der ofte store problemer med at opnå sammenlignelige tal fra den ene periode til den næste. I nogle tilfælde, men langt fra alle, har man dog mulighed for at korrigere mere eller mindre præcist for ændringerne. Der er også eksempler på, at man har måttet opgive at offentliggøre en statistik i en periode, fordi det har været umuligt at korrigere for konsekvenserne af ændringer i registrene.

4.1.12 Kvalitet

De kvalitetskrav den statistiske anvendelse stiller, falder i nogen grad sammen med de krav, som også må være opfyldt af hensyn til registrenes primære formål.

Det første kvalitetskrav man må stille til grunddata er, at de skal være *relevante* for statistikken. Med dette menes, at data skal handle om de begreber, der ønskes belyst i statistikken. Det er væsentlig lettere at kontrollere relevansen i traditionel statistik, som baseres på data, der er specielt indsamlet til formålet. Når statistikken skal baseres på data, der er indsamlet til andet formål, må man som oftest lade sig nøje med det, som er nødvendigt eller ønskeligt til dette formål. I gunstige tilfælde kan statistikerne dog have held til at påvirke indholdet i registrene.

Der er også mulighed for at lade forskellige datakilder supplere hinanden gennem samkøring, således at man danner den ønskede oplysning ved at sammenholde en række oplysninger fra forskellige registre, der mere eller mindre perfekt belyser forholdet. Anvendelsen af flere datakilder behandles nærmere i afsnit 4.1.13.

I forbindelse med diskussionen om relevans må man være opmærksom på risikoen for, at et statistisk system, der udelukkende eller i meget høj grad er baseret på offentlige myndigheders registre, kan komme til at give et verdensbillede, der er præget af myndighedernes briller. Begreber eller persongrupper, som ikke eksisterer i skattevæsenets eller socialforvaltningens referenceramme, kommer måske slet ikke med i statistikken. Det kunne fx være hjemløse personer.

For at imødegå denne risiko er det vigtigt, at der eksisterer nogle basisregistre som fx CPR, som har til opgave at registrere alle enheder uden at tænke på noget specifikt administrativt formål. Endvidere er det en sikkerhed, at mange registreringer fra forskellige myndigheder kan samkøres, så man kan få en statistik, der ikke er bundet til en enkelt administrativ synsvinkel. Alligevel er det vigtigt at være opmærksom på, at registrene ikke kan eller skal give os hele samfundsbilledet, og at der er behov for at indsamle data specielt til at belyse de sider, som ikke dækkes af registrene. Disse ekstra data kan indsamles gennem interview- eller spørgeskemaundersøgelser, og de bør ideelt indeholde identifikationer, som gør det muligt at sammenholde dem med registerdata.

Det næste krav som stilles til statistikkens grunddata, drejer sig om pålidelighed. Det gælder uanset om data kommer fra spørgeskemaer eller registre. Der må være en høj grad af sikkerhed for, at de registrerede data belyser de faktiske forhold. Hvis det fremgår, at en person er maler, og han faktisk er rigsstatistiker, risikerer man at drage fejlagtige konklusioner på baggrund af den færdige statistik.

Det kan ganske vist indvendes, at så længe fejlene ikke er systematiske, vil de ikke resultere i skæve randfordelinger, da modsatrettede fejl har en tendens til at ophæve hinanden. Men når man, som det ofte er nødvendigt, ser på *statistiske sammenhænge* mellem flere variable, bliver det et problem med sådanne fejl, idet de kan forstyrre bedømmelsen af sammenhængene.

Hvis fejlene systematisk går i en bestemt retning, bliver problemerne umiddelbart forstærket, men systematikken kan medvirke til, at det bliver lettere at korrigere for dem.

Endelig er det vigtigt, at data registreres med en præcision, der passer til statistikkens behov, dvs. at den skala, der benyttes, er tilstrækkelig fin. Som eksempel herpå kan nævnes, at specifikationsgraden af stillingsoplysninger skal være temmelig fin, hvis den skal kunne bruges til epidemiologiske undersøgelser, hvor sygdomsrisiko skal ses i forhold til arbejds-specifikke påvirkninger.

Kravet til præcisionen gælder også selv om oplysninger ikke skal anvendes i statistiske opgørelser på det registrerede niveau. I mange tilfælde foretages grupperinger på grundlag af variable, der er afledt med udgangspunkt i elementaroplysningerne. Definitionen og tilpasningen af sådanne variable til det statistiske behov er meget afhængig af præcisionen i grundmaterialet.

4.1.13 Anvendelse af flere kilder som metode

Når dataindsamling til statistik gennemføres med anvendelse af traditionelle indsamlingsmetoder, søges spørgsmål og vejledning til disse formuleret på en sådan måde, at man får oplysninger, som er i overensstemmelse med de definitioner, som anvendes inden for det pågældende statistikområde. Man har så at sige mulighed for at styre indsamlingen, således at man får netop de oplysninger, der er brug for.

Anvendelsen af administrative registre som datagrundlag for statistik giver ikke den samme styringsmulighed. Man kan vælge blandt foreliggende oplysninger og udsøge dem, som passer bedst til det konkrete formål. Det vil imidlertid ofte være sådan, at selv de bedst egnede oplysninger ikke umiddelbart dækker behovet i tilstrækkelig grad. Årsagen kan være afvigende definitioner, begrænset dækningsgrad, fejl eller manglende opdatering. I den situation kan det være en mulighed at trække på oplysninger fra flere administrative kilder.

Når behovet for en konkret oplysning til én eller flere statistikopgaver ikke umiddelbart kan dækkes gennem en direkte anvendelse af foreliggende oplysninger, kan problemet i visse tilfælde løses gennem dannelse af såkaldt *afledte variable*. En sådan variabel dannes ved at sammenkæde forskellige oplysninger, som tilsammen giver den ønskede information, om ikke helt præcist så dog med god tilnærmelse.

Ved dannelsen af en afledt variabel vil man som udgangspunkt opstille en definition af det begreb, som ønskes anvendt i statistikken. Herefter vil man søge efter administrative oplysninger, evt. oplysninger der allerede anvendes til statistik, som kan bidrage til at opfylde de definatoriske krav. Man kan skelne mellem tre typer af variabeldannelse, *dannelse af en ny variabel*, *prioritering af oplysninger for en given variabel* og *tilpasning eller korrektion af given information*.

Dannelse af nye variable kan komme på tale, hvis den nødvendige information foreligger i tilstrækkeligt omfang, uden dog at være indeholdt i et enkelt administrativt datum. Flere oplysninger, indsamlet og behandlet efter administrative regler, kan hver for sig bidrage til at give en samlet beskrivelse af enkeltindivider i forhold til det ønskede statistikbegreb. Man kan sammenligne det med et puslespil, hvor hver brik er en del af det samlede billede uden dog isoleret set at kunne give et indtryk af det færdige billedes udseende.

Som eksempel på en sådan ny variabel kan nævnes beskæftigelsesstatuskoden, som dannes i Danmarks Statistiks Arbejdsklassifikationsmodul. Den klassificerer personer efter den væsentligste status i løbet af et kalenderår, og den indeholder grupperne selvstændigt erhvervsdrivende, medhjælpende ægtefæller, lønmodtagere, pensionister og andre ude af erhverv. Oplysninger som denne er klart af statistisk karakter, og man vil ikke finde den i samme form i de administrative registre. Her indgår oplysninger som fx modtaget indkomst specificeret efter art og evt. regnskabspligt fra indkomstskattesystemets registre og evt. ejerforhold til erhvervsvirksomhed fra Det centrale erhvervsregister. Sådanne oplysninger er egnede til at indgå i en samlet vurdering af, hvad der for en given person må anses for værende den dominerende status i løbet af et bestemt år. De udgør en række indikatorer, som vægtes gennem et sæt af regler, der fører frem til en klassifikation efter beskæftigelsesstatus.

I de fleste tilfælde er denne klassificering ganske ukompliceret. Alle indikatorer vil pege på samme gruppe. Der kan fx være tale om, at der som eneste klassificerende indkomst er modtaget løn, og den pågældende er ikke indehaver af en erhvervsvirksomhed. Denne person vil blive klassificeret som lønmodtager, idet den modtagne løn dog skal være af en vis størrelse. Hvis dette ikke er tilfældet, klassificeres personen som værende ude af erhverv.

Mere kompliceret bliver det, når der er indikation for flere muligheder. Det kan være en virksomhedsindehaver, der har modtaget løn og pension i det omhandlede år. Her skal der foretages en afvejning af informationerne. Ideelt set burde den tidsmæssige udstrækning af de enkelte forhold være afgørende for vægtningen, men noget sådant er ikke muligt. Som den bedste tilnærmelse til det ideelle kan vægtningen ske efter størrelsen af de relevante indkomstarter, overskud af virksomhed, løn og pension. Det praktiseres da også i et vist omfang, men det kan give alvorlige fejltolkninger at vurdere omfanget af en selvstændig erhvervsdrivendes arbejdsindsats på grundlag af virksomhedsresultatet i et enkelt år, idet man kan få underskud trods en betydelig arbejdsindsats. Derfor tillægges oplysningen om ejerforhold til en virksomhed fra Det centrale erhvervsregister meget stor vægt ved afgrænsningen af selvstændige. Det er udformet på den måde, at en virksomhedsindehaver klassificeres som selvstændig, medmindre en eventuel løn er større end overskud af virksomhed, og ATP-bidraget indikerer fuld beskæftigelse hele året som lønmodtager, eller overskud af virksomhed er nul eller mindre, og den pågældende har modtaget pension. De to undtagelser fører til klassificering som henholdsvis lønmodtager og pensionist.

Ved dannelsen af en ny variabel er det væsentligt, at de nødvendige komponenter foreligger for alle personer på et til formålet højt kvalitetsniveau. I det anførte eksempel gælder det, at oplysninger om ejerforhold til virksomhed kun findes for personer, der efter reglerne herom skal være optaget i Det centrale erhvervsregister. Det er arbejdsgivere og momspligtige. En mindre gruppe erhvervsdrivende falder uden for denne kreds, fx inden for persontransportområdet og visse sundhedsydelser. Her anvendes oplysninger om regnskabspligt samtidig med, at forekomsten af virksomhedsover- eller underskud tillægges større betydning. Afgrænsningen af lønindkomst i forhold til andre indkomstarter, som beskattes på samme måde som løn, er lidt præget af, at den ikke er af væsentlig betydning for skattemyndighedernes ligningsarbejde, hvorfor der er en lille usikkerhed knyttet til denne. Det må dog konkluderes, at trods de nævnte mangler, er resultatet i god overensstemmelse med den opstillede definition.

Brugen af oplysninger fra flere kilder kan være løsningen, når den ønskede oplysning ikke umiddelbart foreligger i en til statistikformålet anvendelig form. Man må imidlertid gøre sig klart, at selv om man som udgangspunkt søger at fastlægge en definition ud fra de statistiske behov, så vil de til rådighed værende oplysninger og den behandling, man har mulighed for at give dem, meget let føre til afvigelser fra denne definition. Ved udvælgelsen af oplysninger og under fastlæggelsen af reglerne for behandlingen af disse, bør man være meget opmærksom på, at disse afvigelser ikke bliver for voldsomme. Det kunne føre til, at man i statistikken opgør noget andet end det man tror.

De faktiske definitioner, der er knyttet til de afledte begreber vil ofte være noget sindrige, idet de vil afspejle det anvendte regelsæt. Det kan skabe unødigt forvirring hos statistikbrugerne, hvorfor de i præsentationen fremtræder i en mere forenklet form, sådan som det også sker i forbindelse med traditionel dataindsamling. Når oplysninger fra flere kilder anvendes, kan man få et mere nuanceret billede af bestemte forhold for en given person. Eksempelvis kan der foreligge oplysninger om indtjent løn fra COR samtidig med, at den pågældende har været aktiv som virksomhedsindehaver ifølge Erhvervsregistret. Regelsættet skal fastlægge, hvorledes man skal vægte oplysningerne, når en sådan person klassificeres efter beskæftigelsesstatus som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende.

Disse forskellige oplysninger foreligger også i interviewsituationen, men de er kun kendt af interviewpersonen, så her overlades det til denne at vælge klassificering og dermed vægtning af elementaroplysningerne. Dette valg kan være ret subjektivt, så det er umuligt at angive en præcis afgrænsning af de enkelte grupper i en klassifikation. Man bliver klassificeret som lønmodtager, hvis man selv har angivet dette som svar på et spørgsmål.

Ved præsentationen af den registerbaserede beskæftigelsesstatus defineres den som væsentligste aktivitet i løbet af et givet kalenderår. De nærmere detaljer kan naturligvis stilles til rådighed, hvis særlige undersøgelser kræver en analyse af afgrænsningen mellem de forskellige grupper.

4.1.14 Integreret dataindsamling

Når en administrativ myndighed indsamler oplysninger for en anden myndighed samtidig med indsamling af oplysninger til eget brug, kaldes indsamlingsformen *integreret dataindsamling*.

Dette indebærer, at en administrativ myndighed, fra virksomheder, institutioner mv., dels indsamler oplysninger, som den selv skal benytte til løsning af sine egne opgaver, dels indsamler oplysninger, som den ikke selv har behov for, men som skal benyttes af en anden myndighed, fx Danmarks Statistik. De to datasæt indhentes i én og samme integrerede arbejdsgang.

Formålet med den integrerede dataindsamling er at begrænse omkostningerne i forbindelse med dataindsamlingen. De samlede samfundsmæssige omkostninger reduceres, idet det er langt billigere at indsamle oplysninger i en samlet proces end i flere processer. Dette gælder især, hvor kildeoplysningerne ikke findes i edb-registre, og hvor der derfor skal iværksættes ressourcekrævende dataindsamling via skema eller interview.

Hertil kommer, at den integrerede dataindsamling bidrager til, at de indsamlede oplysninger er sammenhængende og dækker de samme enheder, mens dette ikke nødvendigvis ville være tilfældet, hvis indsamlingen blev foretaget af to institutioner i adskilte processer.

4.1.15 Lovgrundlaget

Lov om Danmarks Statistik indeholder bestemmelser om, hvilke data der kan indsamles af institutionen, men giver ingen retningslinier for hvilke indsamlingsmetoder der skal anvendes. Det er således i loven fastsat, hvilke oplysninger eller hvilke typer af oplysninger, der kan indsamles fra erhvervsvirksomheder, institutioner mv., men der er ingen bestemmelser om, hvorvidt oplysningerne skal indsamles ved hjælp af spørgeskema, ved direkte videregivelse af oplysninger, som institutionerne eller virksomhederne er i besiddelse af, ved maskinel dataoverførsel til Danmarks Statistik, om oplysningerne indsamles af en anden myndighed ved integreret dataindsamling, eller eventuelt ved en helt femte metode.

Lov om offentlige myndigheders registre indeholder bestemmelser om behandlingen af personoplysninger på elektronisk medium. Loven skal sikre, at det offentliges oprettelse og brug af edb-registre med personoplysninger sker på en sådan måde, at den enkelte borgers retsbeskyttelse og integritet ikke krænkes samtidig med, at administrationen kan foregå effektivt. Efter loven må registre, der føres for en statslig myndighed, kun oprettes efter godkendelse af en minister. Inden et register tages i brug, skal der være fastsat forskrifter for registrets opbygning og drift. For registre, der føres af en kommunal myndighed, skal beslutning om oprettelse og om forskrifternes udformning, som hovedregel træffes af vedkommende kommunalbestyrelse. Registerforskrifterne skal godkendes af Registertilsynet.

Kapitel 3 i lov om offentlige myndigheders registre indeholder bestemmelser om registrering og opbevaring af oplysninger. I §9 stk. 1 står der således: "Der må kun registreres oplysninger, der klart er af betydning for varetagelsen af vedkommende myndigheds opgaver. Der må endvidere registreres oplysninger, der klart er af betydning for varetagelsen af en anden myndigheds opgaver, såfremt registret indrettes således, at oplysningerne kun kan benyttes af den anden myndighed". Det vil typisk være tilfældet, hvor en myndighed i forvejen indhenter en række oplysninger fra borgerne (eller virksomhederne om fx de ansatte) til brug for egen sagsbehandling, medens den anden myndighed skal anvende en oplysning, der knytter sig snævert hertil.

4.1.16 Eksempel på integreret dataindsamling – Arbejdspladsprojektet, Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken

I en række tilfælde vil Danmarks Statistik have behov for både de oplysninger der indsamles for og udelukkende er til brug for Danmarks Statistik, og som derfor ikke må benyttes af den indsamlede myndighed, og de oplysninger, som den administrative myndighed indsamler til eget brug. I disse tilfælde vil det samlede sæt af oplysninger indgå i de data, som leveres til Danmarks Statistik, og indgå i de relevante statistikregistre i Danmarks Statistik. Dette gælder i det følgende eksempel, som er særlig relevant set fra et nationalregnskabssynspunkt, idet det vedrører fremstillingen af grundmaterialet til en af de vigtigste kilder til opgørelsen af BNP fra indkomstsiden, nemlig *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken*.

"Arbejdspladsprojektet" - som noget misvisende af historiske årsager har betegnelsen "projekt", selv om der i mange år har været tale ikke om et udviklingsprojekt, men om en løbende driftsopgave - har til formål at give en fortegnelse over alle arbejdssteder og fordele alle beskæftigelsesforhold på de korrekte arbejdssteder. Oplysningerne til arbejdspladsprojektet indhentes ved integreret dataindsamling via de oplysningssedler, som arbejdsgiverne hvert år skal aflevere til Told- og Skattestyrelsen for hver enkelt ansat. Oplysningssedlerne indeholder oplysninger om løn, pension, honorarer, uddelinger fra fonde mv. for den enkelte ansatte eller modtager af offentlige ydelser. Denne er identificeret ved personnummeret, mens arbejdsgiveren er identificeret ved SE-nummeret, som gennem arbejdspladsprojektet suppleres med en kode for ansættelsessted, hvis den pågældende arbejdsgiver har flere arbejdssteder. Oplysningssedlen rummer desuden oplysninger om ansættelsesperiode, ATP-bidrag og A-skat, samt enkelte andre ydelser, hvor der ikke er indeholdt A-skat.

Arbejdspladsprojektet gennemføres én gang årligt i et samarbejde mellem Told- og Skattestyrelsen og Danmarks Statistik. Told- og Skattestyrelsen udsender i november/december de rå oplysningssedler samt vejledninger til virksomhederne om årets indberetninger. I denne udsendelse medsendes arbejdsstedsfortegnelser til virksomheder med flere arbejdssteder. Arbejdsstedsfortegnelserne er udarbejdet af Danmarks Statistik. De indeholder en fortegnelse over de arbejdssteder, som Danmarks Statistik har registreret for den pågældende virksomhed, således som det fremgår af Danmarks Statistiks Erhvervsregister. Fortegnelserne indeholder navn, adresse og branche (branchenavn og kode) for hvert enkelt arbejdssted. Endelig indeholder arbejdsstedsfortegnelserne den kode for arbejdsstedet, som skal påføres oplysningssedlen for hver enkelt ansat. Arbejdsgiveren skal ajourføre arbejdsstedsfortegnelsen med hensyn til oplysningerne om det enkelte arbejdssted, hvis der måtte være fejl og mangler. Arbejdsgiveren skal endvidere komplettere arbejdsstedsfortegnelsen med nye og nedlagte arbejdssteder, således at fortegnelsen, efter eventuelle korrektioner, indeholder en komplet liste over alle arbejdssteder, som har været aktive i årets løb.

Lønoplysningerne indhentes af Told- og Skattestyrelsen til brug for deres indkrævning og kontrolfunktion, og til brug for ligningsarbejdet, som foregår i et samspil med de kommunale ligningsmyndigheder.

Arbejdsstedskoderne indhentes til brug for Danmarks Statistik. Desuden indhentes oplysninger om den ansattes ansættelsesperiode i det pågældende år udelukkende til Danmarks Statistiks brug.

Danmarks Statistik modtager en kopi af samtlige oplysninger på oplysningssedlen, dels de oplysninger, der er indsamlet af Told- og Skattestyrelsen alene til Danmarks Statistiks brug, og dels de oplysninger, der indsamles til Told- og Skattestyrelsens eget administrative brug.

For Danmarks Statistik er oplysningerne en helhed. Skulle Danmarks Statistik selv indsamle oplysningerne, ville de administrative oplysninger være lige så betydningsfulde som oplysningerne om arbejdssted og ansættelsesperiode. Den tolkning, man kan give de oplysninger, som indhentes alene til Danmarks Statistik, afhænger af værdierne for de øvrige oplysninger.

For den offentlige sektors vedkommende findes oplysningen om arbejdssted mv. i stort omfang allerede registreret i de statslige og kommunale edb-lønanvisningssystemer. I arbejdspladsprojektet benytter man derfor oplysninger, som hentes direkte fra disse systemer, som dog forinden må kompletteres og systematiseres. Dette er en omfattende proces.

Arbejdspladsprojektets oplysninger anvendes af Danmarks Statistik til statistiske opgørelser. Oplysningerne danner i første omgang grundlaget for individoplysninger i det personstatistiske system, der dækker arbejdsmarkedsoplysninger for en årsperiode samt for en tidspunktsopgørelse (ultimo november). De indgår således i det personstatistiske systems klassifikationsgrundlag.

Oplysningerne indeholder imidlertid også det afgørende bindeled mellem de personstatistiske opgørelser og erhvervsopgørelserne, idet SE-nummeret, med tilhørende arbejdsstedskode, giver oplysninger om personernes tilknytning til konkrete virksomheder og arbejdssteder. Dette giver et grundlag for opdatering af Erhvervsregistrets enheder, og personsammationerne opdaterer Erhvervsregistrets beskæftigelsesoplysninger på arbejdsstedsniveau.

Oplysningerne på personniveau giver således mulighed for erhvervsklassificeringer på individniveau, og erhvervsoplysningerne giver gennem de tilknyttede personnumre mulighed for at knytte personvariable fra det personstatistiske registersystem til erhvervsenhederne.

Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) inddrager arbejdspladsoplysningerne. RAS giver en beskrivelse af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet på et givet tidspunkt i løbet af året, nemlig slutningen af november, svarende til oplysningerne om ansættelsesperiode fra oplysningssedlen. Datagrundlaget udgøres af arbejdspladsprojektets grundoplysninger samt et uddrag fra en række administrative registre og statistikregistre, hvis oplysninger er bearbejdet med henblik på at belyse arbejdsmarkedstilknytningen i den sidste uge af november det pågældende år, for alle personer med bopæl i Danmark den 1. januar i det efterfølgende år.

Materialet fra arbejdspladsprojektet og oplysningssedlerne anvendes også til udarbejdelse af *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken*, som har til formål at belyse beskæftigelsen set fra erhvervsenhedernes side. Arbejdsstederne klassificeres efter bl.a. deres beskæftigelse i slutningen af november. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken efter den her beskrevne metode blev udarbejdet første gang for året 1990. Der anvendes samme defini-

tioner i erhvervsbeskæftigelsen som i RAS, og de to opgørelser er koordinerede. Der er opbygget et basisregister, hvorfra der foretages udtræk til både den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik og erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. I sidstnævnte opgøres både den primære og den sekundære beskæftigelse, dvs. en person kan optages med to beskæftigelsesforhold.

Man kan udtrykke det på den måde, at *Den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS)* opgør arbejdsmarkedstilknytningen og beskæftigelsen set fra personsiden, mens *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)* opgør beskæftigelsen set fra erhvervsiden. Den sidste synsvinkel er den relevante ved opgørelse af BNP-komponenten Aflønning af ansatte på indkomstdannelseskontoen, der i nationalregnskabet er et såkaldt "domestic" begreb, dvs. lønsummen i samtlige residente produktionsenheder, uanset om denne lønindkomst tilfalder residenter eller ikke-residenter i Danmark. I modsætning hertil står opgørelsen af Aflønning af ansatte på kontoen for allokering af primær indkomst, der er et såkaldt "national" begreb, dvs. den lønsum, danske residenter i en periode har tjent, uanset om den hidrører fra danske eller udenlandske produktionsenheder.

4.2 Værdiansættelse

Såvel aflønning af ansatte som bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er pr. definition opgjort i faktorpriser. For så vidt angår bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst beregnes denne ud fra en opgørelse af værditilvæksten i basispriser som beregnet i Måltotalmodulet (MTM). Der er følgelig ingen værdiansættelsesproblemer, som er specifikke for opgørelsen fra indkomstsiden i det danske nationalregnskab. Dette hænger sammen med den integrerede opgørelse af bruttooverskuddet ud fra virksomhedsregnskaber. Anderledes ville det forholde sig, såfremt opgørelsen af bruttooverskud mv. i stedet tog udgangspunkt i selvangivelserne i forbindelse med selskabsbeskatningen samt den personlige indkomstskat. De skattemæssige indkomstbegreber på selvangivelserne ligger oftest langt fra nationalregnskabsbegreberne.

4.3 Overgang fra regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95

Den dominerende statistiske kilde til opgørelsen af aflønning af ansatte er Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Lønbegrebet i denne statistik afviger fra nationalregnskabsbegrebet Aflønning af ansatte. I afsnit 4.7 gennemgås overgangen til nationalregnskabsbegreber i forbindelse med omtalen af bearbejdningen af primærstatistikken. Resultatet af overgangen fra primærstatistikken til nationalregnskabsberegningen er vist i tabel 101.

Tabel 101 Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR

	Lønkomponent	Mill. kr.
	Aflønning af ansatte i nationalregnskabet	534.094
	Lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)	490.966
	<i>heraf arbejdsgiveradministreret kapitalpension</i>	<i>7.209</i>
-	Skattemæssig værdi af frynsegoder	2.862
+	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
+	Tingsgaver	12
+	"Sort" løn (1.660 + 1.235)	2.895
+	Nationalregnskabsopgørelse af frynsegoder	6.788
+	Arbejdsgiverbidrag til ATP	4.906
+	Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv.	26.284
+	Arbejdsskadeforsikring	1.631
=	Korrigeret lønsum for EBS	532.525
	Procentvis afvigelse	0,29%

Hvad angår bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst henvises til afsnit 3.3, hvor der gives en detaljeret gennemgang af overgangen fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber i forbindelse med opstillingen af Mellemsystemet og Måltotalmodulet.

4.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

For alle indkomstkomponenter bortset fra det bruttooverskud af produktionen, der vedrører imputerede størrelser (overskud vedr. imputeret lejeværdi af ejerboliger, forbrug af fast realkapital vedr. ikke-markedsmæssig produktion mv.) er der principielt tale om en direkte opgørelse af indkomsterne skabt i produktionsprocessen.

4.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Med undtagelse af tillæggene for sort økonomi opgøres BNP fra indkomstsiden aldrig ved hjælp af fremskrivninger, men direkte i niveau baseret på en total dækning af lønsummen i primærstatistikken.

4.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Som det fremgår af tabel 19 i afsnit 1.7 foretages eksplicitte tillæg for frynsegoder og sort økonomi.

4.7 Aflønning af ansatte

4.7.1 Statistiske kilder

Langt den vigtigste statistiske kilde til opgørelse af indkomstkompenten Aflønning af ansatte er Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS), der er en beskæftigelses- og lønsumsstatistik baseret på flere administrative og statistiske registre.

EBS giver detaljerede oplysninger om antal arbejdssteder, antal job og årlig lønsum fordelt på geografiske områder og erhverv. Den statistiske enhed er *arbejdsstedet* dvs. den lokale faglige enhed. Det vigtigste grundlag for statistikken er de oplysningssedler, som alle arbejdsgivere hvert år skal indsende til Told&Skat for hver ansat lønmodtager. Oplysningssedlen for 1995 er gengivet i bilag 7. Det er vigtigt at bemærke, at oplysningssedlerne dækker alle lønmodtagere helt uden nedre grænse for lønindkomsten eller ansættelsesperiodens længde og danske såvel som udenlandske residenter. Det gør denne kilde til noget nær det ideelle, når det gælder opgørelsen af lønindkomst bortset fra sort lønindkomst, der bevidst er holdt uden for skattemyndighedernes kendskab.

En summarisk beskrivelse af denne centrale kilde i form af en produktdeklaration er givet i kapitel 11. I det følgende gives en detaljeret beskrivelse af kilden, som med enkelte redaktionelle ændringer er gengivet fra offentliggørelsen af statistikken i publikationsserien Statistiske Efterretninger.

Erhvervsbeskæftigelsen (EBS) er en årsstatistik, der omfatter oplysninger om:

- antal arbejdssteder og beskæftigelsesforhold opgjort pr. ultimo november
- fuldtidsbeskæftigelse og lønsum i løbet af året.

EBS er en udbygning af arbejdsstedsstatistikken, der blev udarbejdet for perioden 1980-1989. Udbygningen består i:

- at arbejdssteder ultimo november omfatter alle virksomheder med beskæftigelse - også virksomheder, hvor kun en indehaver er beskæftiget
- at beskæftigelsesforhold ultimo november omfatter såvel selvstændige og medarbejdende ægtefæller som lønmodtagere
- at beskæftigelsesforhold ultimo november kan beskrives med følgende variable: arbejdsstilling, køn, alder og uddannelse.

EBS 1995 er dannet ud fra samme grundmateriale, som er anvendt ved den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) 1. januar 1996, og opgørelserne er koordinerede.

Personer i orlov fra beskæftigelse ultimo november 1995 betragtes dog som beskæftigede i RAS men ikke i EBS. Blandt selvstændige medregner EBS kun selvstændige, der enten er momspligtige i deres primære tilknytning til arbejdsmarkedet eller er arbejdsgivere.

Datagrundlaget er uddrag af flere administrative og statistiske registre, primært uddrag af arbejdsgivernes oplysninger til Told- og Skatstyrelsen om udbetalt løn og indbetalte

ATP-bidrag (Oplysningsseddelregistret), uddrag af erhvervsregistret og af arbejdsklassifikationsmodulet. I den videre bearbejdning og afgrænsning suppleres der med oplysninger fra en række registre.

Da EBS giver detaljerede oplysninger om antal arbejdssteder og antal beskæftigelsesforhold fordelt på geografiske områder og branchegrupper, kræver det ajourførte oplysninger om samtlige erhvervsenheder helt ned til arbejdsstedsniveau. Dette sker årligt i forbindelse med arbejdspladsprojektet.

For ansættelsesforhold hos *private arbejdsgivere* tager arbejdspladsprojektet udgangspunkt i de oplysningssedler, som alle arbejdsgivere hvert år skal indsende til Told- og Skattestyrelsen for hver ansat lønmodtager.

Oplysningssedlen indeholder identifikation af såvel lønmodtageren (personnummeret) som arbejdsgiveren (arbejdsgivernummeret). For arbejdsgivere med mere end ét arbejdssted skal det desuden gennem en arbejdsstedskode markeres, hvilket af arbejdsstederne oplysningssedlen vedrører.

Danmarks Statistik udsender hvert år sammen med oplysningssedlerne til hver enkelt arbejdsgiver med flere arbejdssteder en "Arbejdsstedsfortegnelse" med angivelse af, hvilke arbejdsstedsnumre arbejdsgiveren skal benytte for de enkelte arbejdssteder. Arbejdsstedsfortegnelsen udarbejdes på grundlag af oplysninger fra Told- og Skattestyrelsen om aktive virksomhedsnumre, kombineret med erhvervsregistrets oplysninger om arbejdssteder.

Arbejdsgiverne anmodes om at ajourføre arbejdsstedsfortegnelsen med de arbejdssteder, som er oprettet eller nedlagt, således at virksomhedens korrigerede arbejdsstedsfortegnelse indeholder de enheder, der i den gældende oplysningsperiode (året) har haft tilknyttet lønmodtagere (ansættelsesforhold). For hvert enkelt ansættelsesforhold påfører arbejdsgiveren herefter den relevante arbejdsstedskode.

For *offentlige arbejdsgivere* anvendes oplysningssedlen ikke som grundlag for arbejdspladsprojektet. De enkelte ansættelsesforhold og deres tilknytning til arbejdsgiveren indberettes fra de offentlige lønsystemer til Danmarks Statistik sammen med oplysningerne til løn- og beskæftigelsesstatistikkerne.

Arbejdsstedsoplysningerne indhentes direkte fra de offentlige arbejdsgivere i forbindelse med udsendelse af en særlig "arbejdsstedsfortegnelse", der indeholder de administrative koder, som arbejdsstederne er registreret med i lønsystemerne. Arbejdsstedsfortegnelsen anvendes til at ajourføre oplysningerne om de offentlige arbejdssteder i Danmarks Statistiks erhvervsregister.

Så snart datagrundlaget foreligger, omkring 4 måneder efter statistikårets udløb, starter en nødvendig og grundig fejlretning af oplysningerne fra de forskellige kilder.

Dette indbefatter bl.a.:

- Kontrol og korrektion for ændringer i datastrukturen i donorregistrene
- En maskinel forkontrol af de indberettede oplysningers validitet

- Sandsynlighedskontrol, bl.a. ved at sammenholde materialet med forrige års materiale
- Kontakt med en del arbejdsgivere for præcisering og korrektion af de indberettede oplysninger
- Kontrol af oplysningerne fra anvendte statistikregistre dels af validiteten dels for at sikre, at alle oplysninger relaterer til samme tidspunkt.

Har et firma flere arbejdssteder, mangler der i nogle tilfælde oplysninger om, hvilket af arbejdsstederne, det enkelte beskæftigelsesforhold skal optælles på. Er det ikke muligt ved den ovenfor beskrevne fejlretning at indhente oplysninger herom, bliver beskæftigelsesforholdet maskinelt henført til det mest sandsynlige arbejdssted, hvilket bl.a. sker ved en afvejning af oplysninger om arbejdsstedernes størrelse og afstand fra bopælskommunen.

Et arbejdssted er defineret som en organisatorisk afgrænset del af et firma, der er beliggende på en adresse og producerer én - eller overvejende én - slags varer og tjenester. Det svarer til produktionsenhederne (local kind-of-activity units) i nationalregnskabs-sammenhæng.

Antal arbejdssteder ultimo november er opgjort som de arbejdssteder, der er henført beskæftigelse til på dette tidspunkt. Der kan enten være tale om, at arbejdsstedet har én eller flere lønmodtagere ansat, eller også er en selvstændig erhvervsdrivende beskæftiget på arbejdsstedet.

I visse tilfælde arbejder de ansatte ikke på nogen af arbejdsgivernes registrerede arbejdssteder, men de tager ud fra deres bopæl, eller arbejdet udføres nær deres bopæl eller på flere forskellige arbejdssteder. Dette gælder fx inden for rengøringsvirksomhed, forsikringsvirksomhed og social- og sundhedsvæsen (dagplejemødre, hjemmesygeplejersker). Ansættelsesforholdene bliver i disse tilfælde henført til såkaldte fiktive arbejdssteder. Disse fiktive arbejdssteder indgår dog ikke i opgørelserne over antal arbejdssteder.

Som udgangspunkt sker der en fælles afgrænsning af bestanden af beskæftigede ultimo november for EBS og RAS.

En person kan være tilknyttet arbejdsmarkedet ultimo november på en eller flere af følgende måder: Som selvstændig, medarbejdende ægtefælle, beskæftiget lønmodtager, på orlov fra beskæftigelse, arbejdsløs, på overgangsydelse eller som efterlønsmodtager. Bruttobestanden af lønmodtagere og arbejdsløse er opdelt efter, om de er heltids eller deltids på arbejdsmarkedet.

Først afgrænses bruttobestændene, og det afgøres i hvilke af dem, hver enkelt person indgår ultimo november.

Indgår en person i mere end en bestand, prioriteres de i følgende rækkefølge, når EBS dannes:

1. Personer på orlov
2. Arbejdsløse

3. Efterlønsmodtagere, personer på overgangsydelse
4. Arbejdsgivere
5. Lønmodtagere heltids på arbejdsmarkedet
6. Momsbetalere
7. Arbejdsløshedsforsikrede selvstændige
8. Lønmodtagere, deltids på arbejdsmarkedet eller i uoplyst omfang
9. Øvrige selvstændige
10. Medarbejdende ægtefæller.

Herefter udvælges de to vigtigste beskæftigelsesforhold. I EBS opgørelser ultimo november indgår beskæftigelsesforhold, der er en persons vigtigste eller næstvigtigste tilknytning til arbejdsmarkedet. I RAS er kun den vigtigste tilknytning medtaget.

I den endelige EBS ultimo november indgår bestandene 4, 5, 6, 8 og 10.

Her gennemgås i hovedtræk grundlaget for, at en person tilknyttes en eller flere af de relevante bruttobestande ultimo november.

For lønmodtagere vurderes det, om ansættelsen gjaldt ultimo november; men i vurderingen indgår kun lønmodtagere, der opfylder følgende:

- Personer, der i løbet af året *i alt* har fået en løn svarende til mindst 80 timer med garantiløn, dvs. 6.302 kr.
- Personer, der *ikke* var tilmeldt Arbejdsformidlingen som *fuldt ledige* i sidste uge af november
- Personer, som har registreret *bopæl i Danmark* ved årets udgang.

For at undersøge, om ansættelsen var gældende ultimo november, vurderes derefter oplysninger fra arbejdsløshedsregistret. Er personerne *arbejdsløshedsforsikret*, medtages de.

Desuden vurderes oplysninger fra det centrale oplysningssedelregister. Er der *markering i datofelterne* for ansættelse ultimo november, eller svarer *ATP-bidragets størrelse* til beløbet for en heltids-/helårsansat, medregnes ansættelsesforholdet ligeledes.

Endelig medtages nogle ansættelsesforhold ved lodtrækning blandt de ansættelsesforhold, hvor det ikke med bestemthed kan afgøres, om de er gældende ultimo november.

For personer, der har været ansat flere steder ultimo november, gælder, at kun det *vigtigste (primære)* og *næstvigtigste (sekundære)* beskæftigelsesforhold medregnes i bruttobestanden.

For at en person skal blive placeret som beskæftiget lønmodtager i den sekundære tilknytning til arbejdsmarkedet kræves imidlertid, at det for det første direkte er angivet, at personen var ansat på opgørelsestidspunktet i det ansættelsesforhold, der betragtes som det sekundære. For det andet kræves, at der i dette ansættelsesforhold er indtjent en løn over løngrænsen på 6.302 kr. Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, medregnes det sekundære ansættelsesforhold ikke ultimo november.

I bestanden af selvstændige indgår to grupper:

- Arbejdsgivere, afgrænset som personer, der ejer eller er medejere af en virksomhed, hvor mindst én person i bruttobestanden af beskæftigede lønmodtagere er ansat. Har firmaet flere filialer bliver indehaverne og en eventuel medarbejdende ægtefælle henført til hovedafdelingen
- Momsbetalere, afgrænset som personer, der i den *primære* tilknytning til arbejdsmarkedet er ejere eller medejere af en virksomhed, der er oprettet og ikke anmeldt ultimo november, og som har indberettet til momsregistret mindst ét kvartal i løbet af året.

Medarbejdende ægtefæller omfatter personer, der har deres væsentligste indkomst i løbet af året som medarbejdende ægtefælle og er gift med en person, der indgår i bruttobestanden af selvstændige. Definitionen af medarbejdende ægtefæller er alene knyttet til de tilfælde, hvor ægtefællen får overført indkomst. Hvis der i stedet foreligger en lønfortale, betragtes ægtefællen som ansat lønmodtager på linje med eventuelle andre ansatte.

For året 1994 blev der for første gang inddraget oplysninger om personer på orlov eller overgangsydelse ultimo november i dannelsen af EBS.

Oplysningerne om personer på orlov stammer fra den kvartalsvise AMFORA-statistik. Personer på orlov indgår ikke som beskæftigelsesforhold i EBS.

Personer på overgangsydelse behandles analogt til efterlønsmodtagere og indgår således ikke som primært beskæftigede i EBS.

Antallet af fuldtidsbeskæftigede skal ses som udtryk for den *samlede arbejdsmængde*, der præsteres af virksomhedens ansatte, og det uanset om de arbejder heltid eller deltid, eller om de har været ansat hele året eller kun en del af året.

Antallet af fuldtidsbeskæftigede beregnes således: *Summen af indbetalinger til ATP-ordningen for alle ansatte på et arbejdssted divideret med ATP-årsbidraget for en fuldtidsansat.*

Personer under 16 år eller over 66 år omfattes ikke af ATP-ordningen. For disse personer er der ud fra lønnens størrelse beregnet et *fiktivt ATP-beløb*, som så er blevet lagt til arbejdsstedets øvrige ATP-indbetalinger.

ATP-bidraget varierer efter arbejdstidens længde hos samme arbejdsgiver. ATP-bidragssatserne er inddelt i fire grupper:

- Under 9 timers ugentlig arbejde - betales ingen ATP
- 9-17 timers ugentlig arbejde, 1/3 fuldt bidrag
- 18-26 timers ugentlig arbejde, 2/3 fuldt bidrag
- 27 timer og derover pr. uge, fuldt bidrag.

Dvs. at personer, med *under 9 timers* arbejde pr. uge *ikke er med* i opgørelsen af antallet af fuldtidsbeskæftigede.

Visse, midlertidigt ansatte, *udenlandske statsborgere indbetaler* heller ikke ATP. Disse indgår derfor ikke ved beregningen af antal fuldtidsansatte.

Opmærksomheden henledes på, at ændringer i ATP-ordningen fra 1993 har medført, at antallet af fuldtidsbeskæftigede i 1993-1995 ikke er sammenligneligt med tidligere år. Ovenstående timegrænser for de fire grupper er en af ændringerne, idet timegrænserne før 1993 var 10, 20 og 30 timers ugentlig arbejde.

Opgørelsen ultimo november omfatter som nævnt tidligere udelukkende personer bosat i Danmark ultimo året. Denne afgrænsning gælder ikke for opgørelsen af fuldtidsbeskæftigede og løn.

Den årlige lønsum defineres på arbejdsstedsniveau som summen af de ansattes A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag og eventuelle samlede bidrag til Arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger.

A-indkomsten fremgår af lønoplysningssedlens rubrik 13. Dette felt dækker:

- Løn, honorarer og lignende. Heri er medregnet feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt pensionslignende ydelser til tidligere ansatte.

Alle de oplyste beløb i denne rubrik er bruttobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag. Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse samt bidrag til pensionsordninger (herunder ATP) er ikke medregnet.

Oplysninger om den enkelte persons samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger udtrækkes særskilt fra Told- og Skattestyrelsens Centrale Pensions System.

Til hver person er knyttet en oplysning om arbejdsstilling. Oplysningen anses for sikker til beskrivelse af det primære beskæftigelsesforhold. Er der derimod tale om en sekundær lønmodtagerbeskæftigelse anses oplysningen om arbejdsstilling dog for mindre sikker, og disse beskæftigelsesforhold bliver derfor opgjort særskilt uden nærmere specificering.

Datamaterialet, der ligger til grund for stillingsoplysningerne, har ændret sig i de senere år bl.a. som følge af introduktionen af oplysninger om arbejdsfunktion i lønstatistikken, der bygger på Danmarks Statistiks nye fagklassifikation, DISCO-88. Herved ophører muligheden for at fortsætte med den hidtidige klassifikation som anvendes for sidste gang i 1995-udgaven af EBS.

Samtidig introduceres Danmarks Statistiks nye socioøkonomiske klassifikation i EBS. Den nye socioøkonomiske klassifikation blev introduceret i alle personrelaterede statistikker i løbet af 1997. Klassifikationen, der opdeler befolkningen efter deres tilknytning til arbejdsmarkedet, svarer for de fleste grupper til den hidtidigt anvendte, dvs. en opdeling på selvstændige, medarbejdende ægtefæller, lønmodtagere, arbejdsløse, uddannelsessøgende, pensionister mv.

Opdelingen af lønmodtagerne er dog helt ny, idet den hidtidige opdeling erstattes af en opdeling efter færdighedsniveauer baseret på DISCO-88. Dette færdighedsniveau kan være opnået gennem såvel en formel uddannelse som gennem oplæring og praksis.

Analogt til de tidligere oplysninger om arbejdsstilling anses den nye socioøkonomiske status for sikker til beskrivelse af de primære beskæftigelsesforhold. I EBS opdeles de primære lønmodtagere i følgende grupper:

- Topledere i virksomheder, organisationer og den offentlige sektor
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på højeste niveau
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på mellemste niveau
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på grundniveau
- Andre lønmodtagere.

Gruppe 1 omfatter ledelsesarbejde på øverste administrative plan i virksomheder og organisationer - uanset deres størrelse og arbejdets krav til færdighedsniveau. Arbejdet består i at beslutte, planlægge, styre etc.

Gruppe 2 omfatter arbejde, der forudsætter højeste færdighedsniveau, og her klassificeres personer med fagbetegnelser som fx fysiker, aktuar, bygningsingeniør, arkitekt, læge, jordemoder, lærer, advokat, revisor, bibliotekar, journalist, skuespiller, musiker og præst.

Gruppe 3 omfatter arbejde, der forudsætter mellemste færdighedsniveau. Det består i teknisk arbejde ved produktion og transport samt assistance ved handel og administration. Desuden omfattes undervisnings- og omsorgsarbejde i dag- og døgninstitutioner samt sygepleje og assistentarbejde inden for sundhedssektoren. Som eksempler kan nævnes laborant, programmør, fotograf, skibsfører, sygeplejerske, børnehavelærer, ejendomsmægler, told- og politibetjente.

Fælles for arbejdet i *gruppe 4* er, at det forudsætter færdigheder på grundniveau. Gruppen omfatter almindeligt kontorarbejde, kundeservice, service i forbindelse med personlige tjenester, overvågnings- og redningsarbejde, arbejde inden for landbrug, gartneri etc., håndværkspræget arbejde samt arbejde, der består i betjening og/eller overvågning af procesmaskiner og andre stationære maskiner.

Gruppe 5 er en restgruppe, der omfatter det arbejde, der ikke indeholdes i de øvrige grupper. Som eksempel på arbejdsopgaver i denne hovedgruppe kan nævnes rengøringsarbejde, budtjeneste, vagtarbejde samt pakke- og transportarbejde uden brug af maskiner

Oplysningen om socioøkonomisk status for personer, der er ansat i stat, amtskommuner eller kommuner, er hentet fra løn- og personalestatistikregistret for offentligt ansatte, og for sømænd er oplysningen hentet fra Dansk Internationalt Skibsregister. For de øvrige lønmodtagere stammer oplysningen enten fra lønstatistikken for den private sektor, fra omsætning af oplysningen om arbejdsløshedsstatistikregistret eller fra omsætning af de pågældendes uddannelsesoplysninger i uddannelsesklassifikationsmodulet.

Oplysninger om højst fuldførte erhvervsuddannelse hentes fra grundmaterialet til uddannelsesstatistikken. Mere detaljerede uddannelsesoplysninger findes i EBS' grunddata og kan leveres ved specialkørsler på materialet.

Oplysninger om den højst fuldførte erhvervsuddannelse er i denne sammenhæng grupperet i en række hovedkategorier:

Ingen erhvervsrettet uddannelse omfatter de almene grunduddannelser samt de erhvervsfaglige basisuddannelser fx efg-basisår, kursus til handelseksaminer samt grundkursus ved landbrugsskoler og søfartsskoler.

Personer, for hvilke der mangler oplysninger om uddannelse, er ligeledes henført til denne uddannelseskategori.

Erhvervsfaglig uddannelse omfatter afsluttede efg-uddannelser, lærlingeuddannelser samt de grundlæggende eksamensuddannelser mv. ved handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler med flere.

Kort videregående uddannelse omfatter bl.a. børnehave-/fritidspædagog, børneforsorgs-/omsorgspædagog, de erhvervsproglige grunduddannelser, de videregående eksamensuddannelser ved tekniske skoler mv., hospitalslaborantuddannelsen med flere.

Mellemlang videregående uddannelse omfatter bl.a. uddannelsen til folkeskolelærer, husholdningslærer, journalist, bibliotekar, socialrådgiver, HA, HD, ED, EA, teknikumingeniør, Danmarks Ingeniørakademi, jordemoder, fysio-/ergoterapeut og sygeplejerskeuddannelsen.

Endelig omfatter *lang videregående uddannelse* omtrent alle universitetsuddannelserne, kandidatuddannelserne ved handelshøjskolerne, Landbohøjskolen, tandlægehøjskolerne, Danmarks tekniske Højskole, arkitektskolerne, musikkonservatorierne, officersskolerne mv.

Ejerforholdsoplysningen angiver det juridiske ejerforhold for det firma, som arbejdsstedet hører til.

For året 1994 blev der for første gang inddraget en ny klassifikation, der giver mulighed for at foretage en afgrænsning mellem privat og offentlig sektor, som er i overensstemmelse med de internationale aftaler, der er fastlagt i SNA (System of National Accounts).

Offentlig forvaltning og service, som består af den statslige, den amtskommunale og den kommunale sektor og de sociale kasser og fonde, defineres som de institutioner, der producerer offentlige ydelser. Ved offentlige ydelser forstås tjenester, der ikke omsættes på det frie marked, men stilles til rådighed for borgerne enten vederlagsfrit eller mod ikke omkostningsbestemt betaling.

Offentligt ejede selskaber og offentlige selskabslignende virksomheder, der producerer og sælger varer og tjenester til markedspriser er ikke medregnet i Offentlig forvaltning og service. Medregnes disse offentligt ejede selskaber og offentlige selskabslignende

virksomheder sammen med den offentlige forvaltning og service fås *den offentlige sektor*, som er det samlede område, hvor det offentlige har en aktiv kontrol og indflydelse.

Afgrænsningerne er baseret på en klassifikation af arbejdsstedsenheder i Danmarks Statistiks erhvervsregister. Det betyder, at fordelingen på delsektorer inden for offentlig forvaltning og service ikke stemmer fuldstændig overens med den afgrænsning, der foretages i forbindelse med statistikken vedrørende offentlige finanser, hvor afgrænsningen er baseret på en klassifikation af udgiftsposterne på de offentlige regnskaber.

Med hensyn til brancheplacering afgøres den af branchekoden i erhvervsregistret for det bestemte arbejdssted, lønmodtageren eller den selvstændige er beskæftiget på. Dette gælder både de private og offentlige arbejdssteder. Brancheopdelingen er i erhvervsgrupperingsbilag kort defineret gennem reference til de sekscifrede branchenumre i Danmarks Statistiks *Dansk Branchekode 1993 (DK-NACE)*.

Rederiernes aktiviteter, der vedrører langfart, henføres i den geografiske opdeling til kategorien "uden for landet".

De beskæftigedes alder er opgjort pr. 30. november 1995. Grunddata indeholder detaljerede aldersoplysninger, som kan leveres ved specialkørsler på materialet.

Der er ingen periodiseringsproblemer i forbindelse med anvendelsen af EBS. De indberettede indkomster er på kalenderårsbasis, da indkomstskattesystemet er på kalenderårsbasis.

4.7.2 Beregningsmetoder

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken dækker alle produktionsenheder i økonomien, så det er ikke nødvendigt at opregne statistikken i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken dækker imidlertid ikke alle komponenter i Aflønning af ansatte som defineret i ENS, hvorfor det er nødvendigt at foretage en række begrebsmæssige korrektioner. For det første indgår imputerede arbejdsgiverbidrag til sociale sikringsordninger ikke, hvorfor der skal foretages et tillæg herfor. For det andet skal ikke alle typer naturalieindkomst indberettes på oplysningssedlerne. Følgelig erstattes oplysningssedlernes oplysninger på dette punkt af nationalregnskabsberegning af værdien af frynsegoder mv. For det tredje indgår arbejdsgivernes præmier til arbejdsskadesforsikring ikke i de lønindkomster, der indberettes til skattemyndighederne, men må opgøres og lægges til ud fra andre kilder. Endelig indeholder oplysningssedlerne af gode grunde ikke sort lønindkomst, som derfor må beregnes særskilt og lægges til.

For offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet trumfes beregningen ud fra EBS af beregningerne af Aflønning af ansatte som opgjort ud fra de offentlige regnskaber i forbindelse med beregningen af produktionsværdien i offentlig forvaltning og service. Dette følger af konsistenskravene til systemets opgørelse af ikke-markedsmæssig aktivitet. Det samme er tilfældet for erhverv traditionelt domineret af offentlige selskaber samt for landbrug, bygge- og anlægsvirksomhed samt enkelte andre erhverv.

Herudover er der grund til at nævne, hvorfor kilden til opgørelsen af Aflønning af ansatte er EBS og ikke skattestatistikken baseret på selvangivelserne. Svaret er her enkelt, nemlig at der i begge tilfælde er tale om fiskale kilder i relation til indkomstskattesystemet, og at EBS baseret på oplysningssedlerne er langt mere detaljeret end den offentliggjorte skattestatistik. Principielt kunne man naturligvis forestille sig, at husholdningerne ville indberette sorte indkomster, som i strid med loven ikke er indberettet af arbejdsgiveren. Dette anses imidlertid for urealistisk. EBS må derfor anses for den entydigt bedste kilde til opgørelse af Aflønning af ansatte fra lønmodtagersiden.

Den årlige lønsum defineres på arbejdsstedsniveau (lokalt fagligt enhedsniveau) som summen af de ansattes A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag, og eventuelle samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger.

A-indkomsten fremgår af lønoplysningssedlens rubrik 13. Dette felt dækker:

- Løn, honorarer og lignende. Heri er medregnet feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt pensionslignende ydelser til tidligere ansatte. (A-skat er PAYE (pay-as-you-earn) skat, dvs. hvor arbejdsgiveren er indeholdelsespligtig).

Alle de oplyste beløb i denne rubrik er bruttobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag. Bidrag til sociale sikringsordninger (ATP), jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse samt bidrag til pensionsordninger er ikke medregnet. Disse poster findes opgjort i andre felter på oplysningssedlen med undtagelse af de samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger. Sidstnævnte bidrag, som adskiller sig fra andre pensionsbidrag ved normalt ikke at være et led i det kontraktlige ansættelsesforhold, findes ikke oplyst på oplysningssedlen. Oplysninger om den enkelte persons samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger udtrækkes særskilt fra Told&Skat's Centrale Pensions System, der er baseret på obligatoriske indbetragtninger fra finansielle institutioner. Bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger tillægges som nævnt værdierne i felt 13 ved opgørelse af EBS-lønsummen, hvorimod bidrag til andre pensionsordninger samt bidrag til sociale sikringsordninger (ATP) ikke er indeholdt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken lønsum.

Det kan bemærkes, at EBS ikke medtager indkomst i felt 36 "B-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag" i opgørelsen af lønsummen. Det kan ikke afvises, at visse honorarindkomster, der i nationalregnskabet bør behandles som aflønning af ansatte, bliver konteret i denne rubrik og derfor ikke bliver medtaget i registerstatistikken lønsumsopgørelse. Nationalregnskabet korrigerer implicit herfor i alle de tilfælde, hvor det er BNI relevant, ved i alle disse tilfælde (ikke-markedsmæssig produktion) at basere lønsumsopgørelsen direkte på fuldt dækkende regnskabsoplysninger.

I nationalregnskabet opgøres Aflønning af ansatte fordelt på 130 erhverv. Kilden er for langt de fleste erhverv EBS, men for nogle erhverv specielt landbrug mv. samt al offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet erstattes registeroplysningerne af regnskabsoplysninger. For landbrug mv. samt offentlig forvaltning og service foretages en nationalregnskabsmæssig opgørelse af Aflønning af ansatte allerede i forbindelse med produktionen af primærstatistikken for disse erhverv.

Sammenhængen mellem lønsummen i EBS og nationalregnskabet's Aflønning af ansatte illustreres af nedenstående tabel. Posten Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv. inkluderer såvel faktiske som imputerede pensionsbidrag. De imputerede pensionsbidrag i Danmark omfatter alene tjenestemandspensioner.

Tabel 102 Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR

	Lønkomponent	Mill. kr.
	Aflønning af ansatte i nationalregnskabet	534.094
	Lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)	490.966
	<i>heraf arbejdsgiveradministreret kapitalpension</i>	<i>7.209</i>
-	Skattemæssig værdi af frynsegoder	2.862
+	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
+	Tingsgaver	12
+	"Sort" løn (1.660 + 1.235)	2.895
+	Nationalregnskabsopgørelse af frynsegoder	6.788
+	Arbejdsgiverbidrag til ATP	4.906
+	Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv.	26.284
+	Arbejdsskadeforsikring	1.631
=	Korrigeret lønsum for EBS	532.525
	Procentvis afvigelse	0,29%

Det forhold, at nationalregnskabet's tal for Aflønning af ansatte ligger over Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken's, efter at denne er korrigeret for begrebsmæssige forskelle, kan henføres til, at Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken's tal i enkelte, men vigtige erhverv bliver trumfet af regnskabsoplysninger. Det gælder først og fremmest Offentlig forvaltning og service, som tegner sig for næsten en tredjedel af den samlede lønsum i økonomien. Det forekommer sandsynligt, at de højere værdier i regnskaberne for offentlig forvaltning og service end i den begrebsmæssigt korrigerede EBS primært kan tilskrives behandlingen af visse honorarer, vederlag mv. i EBS. Disse bliver formentlig, når det gælder enheder i offentlig forvaltning og service, ikke i alle tilfælde medtaget på oplysningsedlerne under punkt 13, fordi der juridisk set ikke foreligger et ansættelsesforhold, men i stedet under skattemæssig B-indkomst. Dette problem er formentlig stort set netop begrænset til offentlig forvaltning og service, hvor en række hverv, der involverer et lille antal timer som fx foredragsvirksomhed aflønnes i form af ikke-fakturerede vederlag, der betragtes som løn.

Ved leverancer af tilsvarende ydelser til markedsproducenter vil der oftest være tale om faktureret salg af tjenesteydelser, så det samme problem ikke gør sig gældende her.

Det er i denne forbindelse vigtigt at understrege, at det, der er afgørende i BNI-sammenhæng, er, at regnskaberne for offentlig forvaltning og service har al aflønning af ansatte med. I nationalregnskabet er det de offentlige regnskaber's i forhold til EBS højere værdi for aflønning af ansatte, der indgår ved opgørelsen af produktion og værditilvækst i offentlig forvaltning og service.

Udgangsskønnet for BNP opgjort fra indkomstsiden fremkommer for året 1995 som følger, idet MTM betegner Måltotalmodulet udledt fra Mellemsystemet baseret på virksomhedsregnskaber som tidligere vist i tabellerne 4 og 7.

Table 103 Opstilling af udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden

	Mill. kr.	
	Udgangsskøn for bruttoværditilvækst fra MTM	868.298
-	Aflønning af ansatte ifølge MTM	527.678
-	"Sort" løn uden for private husstande m. ansat medhj.	1.660
-	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
-	Andre produktions-skatter minus –subsidier	-761
=	Udgangsskøn for bruttooverskud af prod. fra MTM	337.816
+	Aflønning af ansatte opgjort fra lønmodtagersiden	534.094
+	Produktions- og importskatter	173.270
-	Subsidier	35.618
=	Udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden	1.009.562

Grunden til at der ved opgørelsen af udgangsskønnet for BNP fra indkomstsiden foretages korrektioner vedr. "sort løn uden for private husstande" og "Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser" er, at disse beløb ikke er kodet som aflønning af ansatte i virksomhedsregnskaber og i måltotalmodulet MTM. Sort løn er i MTM implicit kodet som bruttooverskud i produktionen, idet løndelen af den sorte aktivitet beregnes efterfølgende i forbindelse med beregningerne af beskæftigelsen med udgangspunkt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Undtagelsen er erhvervet 950000 Private husstande med ansat medhjælp, hvor der er tale om en nationalregnskabsmæssig beregning, og hvor produktionsværdien naturligvis i MTM er kodet som aflønning af ansatte. For så vidt angår jubilæumsgratiale vil det normalt være konteret som løn af virksomhederne, medens fratrædelsesgodtgørelser formodentlig er konteret som ekstraordinære udgifter. Da langt den største del af det samlede beløb for jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser som oplyst i Oplysningsstedelregistret må antages at vedrøre fratrædelsesgodtgørelser i forbindelse med afskedigelser, er det valgt at foretage en korrektion med hele det skattemæssigt opgivne beløb.

Hvad angår aflønning af ansatte må opgørelsen af BNP fra indkomstsiden siges at være så uafhængig som muligt af de to andre opgørelsesmetoder. I forhold til opgørelsen fra produktionssiden er der tale om et overordentlig stærkt check, idet lønsummerne i Mellemsystemet og Måltotalmodulet (MTM), som er lønindkomstmodstykket til BNP fra produktionssiden, er baseret på bearbejdede og opregnede virksomhedsregnskaber, hvorimod opgørelsen fra indkomstsiden er baseret på en *totaltælling* af de enkelte lønmodtageres lønindkomster som indberettet til skattemyndighederne. En statistisk set stærkere konfrontation af data for lønindkomst er næppe tænkelig.

Det ligger i sagens natur, at opgørelsen af de to andre komponenter af BNP opgjort fra indkomstsiden, nemlig bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst samt produktions- og importskatter minus subsidier, ikke kan være uafhængige af opgørelsen fra produktionssiden, da tallene bygger på de samme virksomhedsregnskaber subsidiært offentlige regnskaber.

En eventuel forestilling om, at det skulle være muligt at opgøre den del af BNP, der modsvarer disse primære indkomstkompener uafhængigt fra produktions- og indkomstsiden må referere til et mere primitivt statistisk system, hvor der ikke beregnes integrerede erhvervs- og sektorkonti baseret på en dækkende primær regnskabsstatistik. Det er klart, at hvis opgørelsen fra produktionssiden i betydelig udstrækning ikke bygger direkte på virksomhedsregnskaber, men fx benytter indirekte opgørelsesmetoder og fremskrivninger fra et basisår, kan man hævde, at opgørelserne af BNP fra produktionshensholdsvis indkomstsiden kan være mere eller mindre autonome for så vidt angår den del af BNP, der svarer til bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst. I et mere udviklet statistisk system falder den nævnte uafhængighed væk.

Da aflønning af ansatte tegner sig for ca. 53% af BNP i 1995 kan uafhængigheden mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden siges maksimalt at kunne vedrøre denne andel. Idet konsistenskravet i opgørelsen fra omkostningsiden af værdien af offentlig ikke-markedsmæssig produktion, ikke markedsmæssig produktion i NPISH'er samt ikke-markedsmæssig produktion vedr. arbejdstagere i private husholdninger pr. definition udelukker uafhængighed i opgørelserne på dette område, og da lønsummen vedr. ikke-markedsmæssig aktivitet udgør godt en tredjedel af den samlede lønsum, kan den reelle uafhængighed mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden kvantificeres til at vedrøre ca. 35% af BNP.

Hvad angår uafhængigheden mellem opgørelserne fra indkomstsiden og anvendelsessiden må disse siges at være fuldstændigt uafhængige af hinanden bortset fra for ikke-markedsmæssig aktivitet og imputerede eller konventionelt beregnede transaktioner (lejeværdi af ejerboliger, frynsegoder mv.), hvor de pr definition giver samme resultat. De nævnte komponenter udgør tilsammen ca. 27% af BNP, hvorfor den reelle uafhængighed mellem de to opgørelser fra indkomstsiden og anvendelsessiden kan siges at vedrøre de øvrige ca. 73%.

4.8 Andre produktionsskatter

Tabel 104 viser en oversigt over andre produktionsskatter i nationalregnskabet for 1995.

Tabel 104 Andre produktionsskatter 1995

Skatteart	Mill. kr.
Arbejdsgiverbetaling til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER)	2.262
Vægtafgifter på køretøjer anvendt i produktionen	840
Ejendomsskatter	10.325
Lønsumsafgift	2.502
Afgifter i forbindelse med kontrol, tilsyn, bevillinger mv.	86
Andre produktionsskatter i alt	16.015

Det ses, at der kun er tale om nogle enkelte skattearter, der klassificeres som andre produktionsskatter. AER-bidraget, som finansierer lære- og praktikpladser giver ikke den enkelte arbejdsgiver eller lønmodtager nogen ret og er derfor en skat og ikke fx et bidrag til sociale sikringsordninger. Den del af de samlede vægtafgifter på motorkøretøjer, der skal henføres til køretøjer anvendt i produktionen, beregnes ud fra en ejerfordeling af bilbestanden. Vægtafgifterne på forbrugernes biler er i nationalregnskabet "direkte skatter" dvs. indkomst- og formueskatter mv. Ejendomsskatter giver sig selv som værende ikke-produkttilknyttede. Lønsumsafgiften er som navnet antyder en skat på lønsummen i finansielle institutioner, hvis rationale er at kompensere for, at de fleste finansielle tjenesteydelser er momsfratagne. Det ses, at kun kontrolafgifter for 86 mill. betragtes som skatter i henhold til § 4.23 e) i ENS95. Alle andre betalinger fra producenter i forbindelse med offentlig kontrol og bevillinger betragtes som køb af tjenester.

Alle de nævnte skatter er klart andre produktionsskatter. Der er ingen grænsetilfælde af nogen kvantitativ betydning. Alle skatterne er rent nationale skatter i modsætning til EU-ordninger. Hele skatteprovenuet tilfalder den indenlandske sektor offentlig forvaltning og service.

Andre produktionsskatter fordeles på nationalregnskabets 130 erhverv efter følgende metode:

Hovedparten af andre produktionsskatter udgøres af *ejendomsskatter* (ca. 65 %). Ved hjælp af ejendomsstype: Boliger og Landbrugsejendomme fordeles godt 60 % af ejendomsskatterne på NR-erhvervene Landbrug og Boliger. De resterende ejendomsskatter, der hidrører fra beskatning af erhvervsejendommene, fordeles ved hjælp af en specifik branchenøgle.

Lønsumsafgiften betales som nævnt af en række virksomheder, der ikke er momspligtige. På baggrund af Lov om afgift af lønsum mv. (LB nr. 666, 1994) og momsloven (LB nr. 375, 1994) er det vurderet, hvilke NR-brancher, der betaler afgiften. Fordelingen af afgiften på de betalende brancher er foretaget ved hjælp af lønsummer.

Der betales *AER-bidrag* for hver fuldtidsansat lønmodtager i virksomheden, hvorfor NR-erhvervsfordelingen er foretaget v.h.a. NR-fordelingen af antal lønmodtagere.

Vægtafgifter for motorkøretøjer anvendt i produktionen fordeles i et særligt beregnings-system. I sub-systemet "Bilfordelingssystemet" er der med Motorkøretøjsregistret som kilde foretaget en fordeling af vægtafgifterne på biltyper og NR-erhverv.

Afgifter i f.m. *kontrol og tilsyn* omfatter:

- Afgift af betalingskort
- Afgift til Arbejds miljøfonden

Disse meget små beløb fordeles v.h.a. specifik branchenøgle.

Afgifter i f.b.m. *bevillinger* omfatter:

- Apotekeravgift
- Afgifter under den kulturelle fond
- Afgift til driften af skoleskibet "Danmark"

Disse meget små beløb er fordeles v.h.a. specifik branchenøgle.

4.9 Andre produktionssubsidier

De ikke-produkttilknyttede produktionssubsidier består dels af EU-ordninger dels af nationale ordninger. En oversigt over andre produktionssubsidier er vist i tabel 105.

Tabel 105 Andre produktionssubsidier 1995

Subsidieart	Mill. kr.
EU-ordninger i alt	1.650
Rentetilskud	293
Hektarstøtte og jordudtagning	730
Andre EU-ordninger	627
Danske ordninger i alt	15.128
Apotekertilskud	40
Rentesikring og –bidrag vedrørende boligforhold	4.234
Kommunale tilskud til private sportshaller	359
Kommunale tilskud til teatre, orkestre, biografer o.l.	381
Statslige tilskud til landsdelsorkestre	81
Danmarks Erhvervsfond, eksportfremmende foranstaltninger	112
Danmarks Erhvervsfond, tab i.f.m. garanti- og kautionsordninger	305
Tilskud til produktudvikling	264
Iværksættedydelse til erstatning af arbejdstilbud	822
Genoptræningsydelse	1
Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER)	2.175
Kompensation for arbejdsgivernes bidrag til ATP	1.486
Moderation vedr. AMBI	588
Kommunale tilskud til beskæftigelse af arbejdsløse	349
Udgifter iht. lov om amtskommunal grundskyld	154
Rente- og rentesaningstilskud til landbruget	8
Statslige tilskud til privatbaner	84
Kommunale tilskud til busdrift og transportvirksomhed i øvrigt	1.528
Hjemmeservice	259
Andre produktionssubsidier til private virksomheder	1.896
Andre produktionssubsidier i alt	16.777

Det eneste grænsetilfælde er subsidiet med betegnelsen Moderation vedr. AMBI. Subsidiet dækker over tilbagebetaling til producenter af en ulovligt opkrævet skat med betegnelsen AMBI. De tilbagebetalte beløb skal ikke modregnes på skatterne i de år, hvor de oprindeligt er opkrævet, men betragtes som subsidier i det år, hvor tilbagebetalingen finder sted. Det økonomiske rationale herfor er, at de økonomiske beslutningstagere ikke har været påvirket i deres adfærd af tilbagebetalingen i det år, den ulovligt pålignede skat er blevet opkrævet, da det først senere ved domstolsafgørelse er blevet fastslået, at skatten var ulovlig.

Det subsidie benævnt Arbejdsgivernes Elevrefusion, der optræder, er modstykket til den anden produktionsskat benævnt AER, der er vist i tabel 104. Alle arbejdsgivere bidrager til en pulje, der finansierer oprettelsen af lære- og praktikpladser i forbindelse med erhvervsfaglige uddannelser. De arbejdsgivere, som har lærlinge og praktikanter beskæftiget, modtager tilskud fra puljen.

Fordelingen af andre produktionssubsidier på erhverv foregår i to trin. Med udgangspunkt i de mest detaljerede oplysninger om Offentlig forvaltning og Service fra Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR) foretages først en *direkte* erhvervsplacering af en lang række specifikke subsidier. Herved erhvervsplaceres ca. 60% af de samlede andre produktionssubsidier.

Dernæst rubriceres *resten* af subsidierne i 8 forskellige kategorier, som hver fordeles med en specifik erhvervsnøgle.

4.10 Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst

4.10.1 Statistiske kilder

Da opgørelsen af indkomstkomponten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst i et udviklet beregningssystem foretages i form af en integreret opgørelse af produktion og overskud af produktionen ud fra virksomhedsregnskaber, er det klart, at kilder og metoder i dette tilfælde er nøjagtig de samme som for opgørelsen fra produktionssiden. For gennemgangen heraf henvises derfor til kapitel 3 og i særdeleshed afsnittene 3.1.2, 3.2 og 3.3.

Hvad angår Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst kunne en alternativ kilde være selvangivelserne for selskaber og selvstændigt erhvervsdrivende i forbindelse med selskabsskatten henholdsvis den personlige indkomstbeskatning. Da de regnskabsoplysninger, der er indeholdt i selvangivelserne, er langt mere summariske og meget længere fra nationalregnskabsbegreber end de regnskaber, der ligger til grund for Møllersystemet og Måltotalmodul, udgør de klart en ringere statistisk kilde end de regnskabsstatistikker, der er beskrevet i afsnittene 3.1.2, 3.2 og 3.3.

4.10.2 Beregningsmetoder

For BNP-komponenten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er de statistiske kilder identiske med kilderne fra produktionssiden og udgangsskønnet for denne indkomstkompontent fremkommer fra det funktionelle måltotalmodul som:

produktion (1015) – forbrug i produktionen (2010) – andre produktionsskatter (3110) + andre produktionssubsidier (3210) – aflønning af ansatte (4010)

Periodiseringen af regnskabsstatistikkerne i forbindelse med det funktionelle måltotalmodul er beskrevet i afsnit 3.1.2.3.6

Den endeligt afstemte værdi af bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst fremkommer, når udgangsskønnene for produktion og forbrug i produktionen erstattes af de tilsvarende tal i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller og tilsvarende udgangsskønnene for andre produktionsskatter og -subsidier samt aflønning af ansatte erstattes med de endeligt afstemte værdier i nationalregnskabets erhvervstabeller.

4.11 Blandet indkomst

Udgangsskøn før afstemning for Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst beregnes samlet i Måltotalmodulet (MTM) ud fra oplysningerne i Mellemsystemet som beskrevet i afsnit 4.10.2. I kraft af den konsekvente dobbeltkodning af regnskabsoplysninger efter såvel erhverv som institutionel sektor fremgår den del af "bruttooverskuddet", som vedrører produktionsenheder tilhørende institutionelle enheder i husholdningssektoren (S.14), direkte af Måltotalmodulet. "Bruttooverskuddet" i husholdningssektoren betegnes i ENS95 "blandet indkomst", idet der er tale om en blanding af kapitalafkast og aflønning af arbejdskraft i form af selvstændigt erhvervsdrivendes arbejdsindsats i egen virksomhed.

4.12 Forbrug af fast realkapital

Generelt er opgørelsen af forbruget af fast realkapital ikke af relevans for BNP og BNI, da disse begreber netop er *bruttobegreber* dvs. produktions- henholdsvis indkomsttageregater før fradrag af forbruget af fast realkapital.

Der er imidlertid en meget vigtig undtagelse fra denne hovedregel nemlig for så vidt angår ikke-markedsmæssig aktivitet, hvor produktionsværdien pr. konvention beregnes fra omkostningssiden, og hvor forbruget af fast realkapital er en af omkostningskomponenterne. Ikke-markedsmæssig aktivitet forekommer i sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service og i sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger. Sidstnævnte er privat ikke-markedsmæssig produktion. Den offentlige del af den ikke-markedsmæssige produktion er helt dominerende.

For så vidt angår den mindre del af den ikke-markedsmæssige produktion i S.15 beregnes forbruget af fast realkapital som nævnt i afsnit 3.1.2.4.3 som 49,4 pct. af lønsummen. Denne procent er fastsat ud fra en opgørelse af kapitalapparatet i sektoren foretaget i 1995, hvor de sidste endelige tal vedrørte året 1992. Denne kapitalapparatopgørelse bestod af en blanding af direkte beholdningsopgørelser og PIM-beregninger (Perpetual Inventory Method). Da der må antages at være en forholdsvis stabil sammenhæng mellem forbrug af fast realkapital og lønsum på dette område, er det valgt af fremskrive 1992-benchmarket med lønsummen i de løbende beregninger for denne forholdsvis beskedne størrelse. Et nyt benchmark foreligger nu for årene frem til 2000, og procent-satsen i beregningen vil i 2002 blive revurderet i lyset af denne nye information.

Beskrivelsen i det følgende vedrører således udelukkende opgørelsen af forbruget af fast realkapital i S.13 Offentlig forvaltning og service. For året 1995 er forbruget af fast realkapital fremkommet ved fremskrivning af en overordentligt detaljeret og velfunderet niveauberegning for året 1992. At tallet for 1995 ikke er beregnet direkte i niveau er en undtagelsessituation, som skyldes det nødvendige time-lag fra offentliggørelsen af det nye ENS95-nationalregnskab for årene fra 1988 og frem i 1997 til det tidspunkt (år 2000), hvor det har været muligt at beregne hermed konsistente kapitalapparatopgørelser. At denne proces har krævet tid skyldes, at alle investeringsserierne i det nye nationalregnskab først skulle føres tilbage til 1966 og herefter på mere summarisk niveau endnu længere tilbage for at kunne danne udgangspunkt for kapitalapparatberegninger baseret på lange investeringsserier og PIM. Disse nye kapitalapparatberegninger er offentliggjort første gang den 9. februar 2001. For året 1992 viser tallene for forbruget af

fast realkapital næsten fuldstændig overensstemmelse med de hidtidige tal på makroplan, hvilket er en indikation af, at de benyttede 1992-niveauer til beregningen af S.13 for 1995 i det væsentlige er korrekte. Fremover (fra og med de endelige tal for 1999) vil forbruget af fast realkapital i S.13 blive beregnet direkte i niveau hvert år i forbindelse med de meget detaljerede opgørelser af kapitalapparatet i sektoren Offentlig forvaltning og service.

Kapitalapparatet i offentlig forvaltning og service består af bygninger, anlæg i form af veje, broer mv., maskiner, transportmidler samt immaterielle faste aktiver, hvilket i praksis for denne sektor er software. Bygningerne udgør langt den største del af det offentlige kapitalapparat og den største del af investeringerne. For året 1992 er forbruget af fast realkapital fremkommet som krævet i ENS95 gennem en opgørelse af bruttostocken af de enkelte typer kapitalapparat og anvendelse af den lineære afskrivningsmetode. Hvor ENS95 har en vis fleksibilitet, kræver ENS79 obligatorisk den lineære metode. En meget stor styrke ved opgørelsen i Danmarks tilfælde er, at den for bygningernes samt transportmidlernes vedkommende har kunnet baseres på en *direkte beholdningsopgørelse* ud fra registeroplysninger for et benchmarkår in casu 1988 for bygningernes vedkommende og hvert år for så vidt angår transportmidlerne. I modsætning til PIM-beregninger er der altså overhovedet ingen usikkerhed om, hvor mange kvadratmetre bygninger, der rent faktisk var i S.13 i 1988. Usikkerheden vedrører alene bygningernes levetid. For bygningernes vedkommende er PIM alene anvendt til at føre 1988-benchmarket frem til 1992. Følgende tabel viser de benyttede metoder for hver investeringsart:

Tabel 106 Oversigt over metoder til opgørelse af kapitalapparatet i S.13

Art	Metode	Overlevelseskurve	Antaget gns. levetid	Antal produkter
Maskiner	PIM 1947→	Winfrey S3	Variierende	Cirka 350
Transportmidler	Direkte beholdningsopgørelse	Ikke relevant	Variierende – for personbiler 13 år	6
Bygninger	Direkte beholdningsopgørelse for 1988 ført frem til 1992 vha. PIM		Opført 1960- 65 år Opført før 1960 gradvist stigende levetider tilbage i tiden	2
Veje og broer	PIM 1850 →	Winfrey L3	40 år	1
Software	PIM		3 år	1

Det således fremkomne niveau for forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service i 1992 er fremskrevet til 1995 på aggregeret niveau, idet der kun er sondret mellem software på den ene side og alt andet kapitalapparat under ét på den anden. Fremskrivningen til 1995 er for alt andet kapitalapparat end softwares vedkommende

fremkommet ved at inflatere foregående års forbrug af fast realkapital til indeværende års prisniveau ved hjælp af den implicitte deflator for de samlede bruttoinvesteringer samt at tillægge 1/25 af indeværende års faste bruttoinvesteringer svarende til en antagelse om en gennemsnitlig levetid på 25 år. For software er der i beregningerne for 1995 regnet med en fast levetid på 3 år. I de nye kapitalapparatberegninger, som vil indgå i nationalregnskabet fra 1999 og frem, benyttes en Winfrey S3 overlevelseskurve, og der sondres mellem to typer software nemlig købt software og egenproduceret software. For købt software regnes fremover med en levetid på 4 år og for egenproduceret software på 6 år.

Ovennævnte fremgangsmåde kan siges at være summarisk. Det må imidlertid tages i betragtning, at den kun har været anvendt på et kort tidsinterval på 6 år (1993-1998) med udgangspunkt i et internationalt set overordentlig solidt funderet benchmark for 1992. Pålideligheden af beregningen for 1995 er utvivlsomt set i international målestok høj. Fremskrivningen vil som tidligere nævnt ophøre fra og med det endelige nationalregnskab for 1999, som vil være baseret på en direkte opgørelse i niveau hvert år.

Følgende tabel viser forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service 1992-1999 opgjort efter ENS95. Endvidere vises de definatoriske forskelle i forhold til ENS79-definitioner.

Tabel 107 Forbrug af fast realkapital i S.13 efter ENS95 samt efter ENS79

Mill. kr.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Forbrug af fast realkapital ENS95	21.887	22.775	24.514	24.706	25.280	25.796	25.939	26.159
- Veje, broer mv.	6.567	6.963	7.500	7.447	7.546	6.897	6.821	6.771
- Leasing	104	65	106	101	97	103	106	110
- Software	632	911	1.100	1.303	1.574	1.687	1.759	1.782
- Militære investeringsgoder	520	548	571	588	611	629	646	664
+ Tærskelværdi småanskaffelser	1.066	1.145	1.230	1.321	1.420	1.510	1.581	1.652
Forbrug af fast realkapital ENS79	15.130	15.433	16.467	16.588	16.872	17.990	18.188	18.484